С. РУДАНСЬКИЙ.

СПІВОМОВКИ

Зі вступом

Б. ЛЕПКОГО

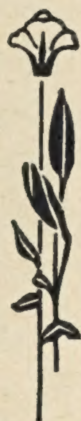
НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
658—660 Мейн Стріт — Виннипеґ, Ман.

С. РУДАНСЬКИЙ.

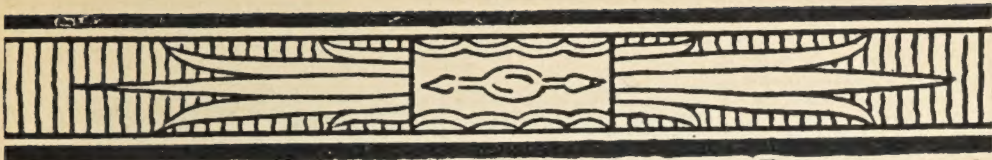
Співомовки

Зі Вступом

Н. Н.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
658-660 MAIN STREET, WINNIPEG, MAN.

ПЕРЕДМОВА

Помиляються ті, що говорять немов то нарід наш не має гумору. Нащо далеко шукати! Перегляньмо тільки збірники наших материялів устних. Яке там богацтво несилуваного дотепу, який щирий гумор, який сердечний сміх. Видиш в них душу, котра любить світ і мимо злиднів рветься до радости життя — невмирущу українську душу. Нарід, що мешкав на чудових степах перепоясаних ріками, уквітчаних лугами. умаєних садами й дібровами, нарід, що стремів до веселих берегів Чорного моря, до якого сміялося небо, з яким грався вітер і моргали чарівливі зорі — той нарід любив і умів сміятися. Алеж з другого боку розгуканими табунами налітали на нього найвсілякійші злидні; чужі і свої нівечили його фізичні і духові сили, марнували богацтво, красу і життя. Звідти той біль, що дріжить в українській пісні, звідси той сум, що тягнеться за нею, як сірий вечірний дим.

Сполука радости і смутку. гумору і сентименту — се одна з прикмет української лі-

тератури. Найкрасшим нашим письменникам від Сковороди до Стефаника не бракує тої прикмети. Вони і сміються і плачуть, і тужать і веселяться — усьмішки і сльози, се майже нероздільні други в творах наших поетів.

Але жаден з них не сміявся так щиро, а голосно, а дзвінко, як Степан Руданський. В жаднім гумор українського народа не знайшов такого гідного представника як в нім.

Степан Руданський, син священника, родився на российськім Поділю. Учився в Камінци Подільськім, а опісля в Петербурзі. Ставши лікарем, переїхав на Крим до міста Ялти, де й помер 1873 року, здобувши собі славу доброго й людяного чоловіка, що радо помагав бідним, а собі не умів помочи.

Мимо злиденного життя полишив богато творів та мало з них появилося друком за життя автора. Більшість вкрасила щойно забутий гріб бездольного великого поета. Збірне видання вийшло у Львові між роком 1895—1901. заходом Лукича Левицького, а тепер видано його в дуруге.

Є там переводи: Іліяди, Слова о полку Ігоревім, Демона, є поеми: Мазепа, Скоропада, Полуботок, є Цар Соловій, є чудові ліричні поезиї, що перейшли з піснею в нарід, але найбільшою популярностю тішаться “Співомовки”.

Так називався перший збірничок віршів Руданського, що появився з літ 1859-1860, що вийшов у Петрополі. В 1880 видано „Співомовки” вдруге в Київі. Тепер так називаємо ті короткі віршики Руданського, засновані по найбільшій части на народних приказах та анекдотах, в яких гумор і дотеп лучиться з незвичайною артистичною мірою та з такою легкостю віршовання, як в жадного з наших поетів, крім одного Шевченка. Тому то народ наш любить „Співомовки” та читає їх дуже радо. Він бачить в них свій власний погляд на жидів, циганів, ляхів, на москалів і німців, на панів і попів, вкінци на себе самого, тільки переданий так дотепно і гарно і складно, як у нікого більше. З того боку Руданський мистець, якому в світі не багато рівних.

Ми не знаємо чим любоватися більше, чи богацтвом мотивів, чи бистрим поглядом на сьвіт та людий, чи легким, рівним, мельодийним віршом. Як нещасливе було життя, так красні осталися твори.

Руданський належить до тих людий, котрих не годен згадувати без жалю. Великий поет, людина добра, душа гарна, чоловік на диво роботящий, Українець, щирий, ідейний вмер на чужині без того вдоволення, яке дає почуття гуртової роботи для народного діла і без дяки, яка від народу належиться його найкрасшим синам.

Нехайже почитність творів хоть в части буде для Руданського відплатою за тую тяжку кривду, яку заподіяла йому невмолима судьба.

Н. Н.

I. НА ЦИГАНІВ

1. ЦИГАН З ХРОНОМ.

Бачили очи, що купували, їжте,
хоч повилазьте. Нар. прик.

Ходить Циган, ярмаркує,
Лиш копійку має...
„А що тепер найдешевше"?
Мужика питає.
— Та хрін тепер найдешевший!
Мужик йому каже:
За копійку цілу вязку
Сідуха навяже!
Побіг циган меж сідухи,
Купив собі хрону...
Подивився на ярмарок,
Тай пішов до дому..
Іде собі дорогою,
Свіжий хрін смакує...
Вертить свердлом йому в носі,
А сліз не вгамує...
Втирав, втирав Циган очи,
Далі й не втирає...
Сів під мостом і скривився,
Їсть та примовляє:
"Плачте, плачте, дурні очи!
Щоб повилізали!...
Бачилиж ви препогані,
Що то купували!"... (1858).

2. Місяць

Місяцю, місяцю! Світиш, а не грієш,
даремне у Бога хліб їси. Нар. прик.

Нічка тиха, місяць світить,
А мороз крепить...
Циган сина до місяця
Лицем становить...

„,Оттак, сину мій, Романе!
Оттак, дурню, стій!...
Та з пазухи вийми руки,
До місяця грій!...

Стоїть бідне Циганятко,
Холод камінитъ...
А старий пішов до хати
Людий туманить...

Витуманив кусок сала,
Хліба бохонець;
Вийшов з хати та до сина —
Син, як камінець...

„Ой місяцю, Циган каже,
Жаль твої краси!
Ти лиш сьвітиш, а не грієш —
Дармо хліб їси!...” (1858).

3.

Вмілисьте, кумцю, варити, не вміли давати.
Нар. прик.

Пішов Циган на толоку
До сусіда зраня;
Та в сусіда без обіда
Косив до смеркання.

Ізнемігся сіромаха,
Косить і не косить...
Аж під вечір пан господар
Вечеряти просить...

Іде циган вечеряти
Та слину ковтає...
Садовиться на покуті,
Пояс розпускає...

Садовиться на покуті,
Випив пів бляшанки,
Та як муха до патоки
Припав до маслянки...

Припав Циган до маслянки,
Яндилу кінчає...
Аж тут кума вареники
З печі висуває...

Схаменувся бідний циган,
Та вже не поможе!...
І зїв кілька вареників,
А більше не може.

А тут іще й вареників,
З стола не приняли,
Як порося печенеє
До хрону подали...

Подивився бідний циган,
Тай став промовляти:
„Вміли, кумцю, ви варити,
Не вміли давати!”... (1858).

4. БЕЗ ЯЗИКА КОНЯКА

Вивів Циган на ярмарок
Коня продавати...
Посходились ярмаркові
Стали оглядати...

Оглядають, кінь як сокіл
І ґанчу не має!
А сам Циган кругом ходить,
Та все промовляє:

„Що конина, то конина!
А щоб язик мала,
То вонаб вам, люди добрі
Всю правду сказала!”

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає...
Аж конина його справді
Язика не має... (1858).

5. ЦИГАНСЬКИЙ ПОХОРОН

У Цигана вмерла мати,
Нічого діяти!
Іде Циган до батюшки,
Просить поховати...

— А як хочеш поховати?
Може по циганській?
Ні, батюшка, прошу таки
Вже по христіянській!"

— То то буде рублів десять
Тебе коштувати! —
„О, нічого то, панотче!"
В нас дорожча мати!"

Поховав піп Циганиху,
За гроші питає...
Аж тут йому сороківку
Циган витягає...

— Сороківку? піп питає...
А то-ж твоя мати!
А ти-ж за ню рублів десять
Обіцявся дати!

„Рублів десять!... — Циган каже
За трупа гнилого!
Та вона не варта була
І живою того!"... (1858)

6. ЦИГАН В ОГІРКАХ

Сидить Циган на городі
Темненької ночки;
До блискавки вибирає
Чужі огірочки...

Та все собі промовляє:
„Блисни, Боже, блисни!"...
А господар його з заду
Як вилами свисне...

— А сто бісів в твого батька
Та у твої груди!...
Розкрадати мою працю!...
А що тепер буде?...

„Ой батечку, голубчику!
Чиніте, як знайте!
Тільки прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!"...

— Отжеж кину! „Бійтесь Бога!"
— Кину, бісів сину!
Підняв Цигана на руки,
Тай через пліт кинув.

Підійнявся вражий Циган,
Та як зарегоче:
„Мені того й бракувало:
Добраніч, панотче!" (1858).

7. ЛЕВ І ПРОЛЕВ

Іде Циган по діброві
(Десь лихо носило....)
При нім пара вареників,
Люлька та кресило...
Чорний, темний, як та хмара,
По лісі блукає...
Йде помалу, курить люльку...
Аж лев вибігає...
Вибігає, став, питає:
„Хто ти, чорний враже?"
— Скажи перше, хто ти, враже?
Циган йому каже.
Стрепенув звір головою
„Я лев" — промовляє!...
— Ти лев собі, а я пролев!
Циган одвічає...
„Ходім битись! лев говорить.
— Та ходімо, враже!
Тільки я ще не обідав —
Циган йому каже...
— Як даси що попоїсти,
Трохи підкрепитись,
Тоді піду я з тобою
В чисте поле битись!
„Та нічого, лев говорить,
З тобою робити!
Мушу тобі на закуску
Хоч телицю вбити!...

І кинувся межи стадо,
Телицю вбиває...
Пазурами шабатує,
Шкуру іздирає...

Оббілував як годиться,
Сів коло телиці;
А Цигану дає шкуру
І шле до криниці...

— Біжи, каже, до криниці,
Та не забавляйся!
Як набереш води повну,
Бігцем повертайся!...

Пішов Циган; тай криницю
Навкруги копає...
Лев приходить. „Що ти робиш?"
Цигана питає...

— Та же бачиш, що я роблю!
Криницю копаю!
Що я тобі шкурлатами
Все черпати маю!

Принесу тобі криницю,
Тай роби, що знаєш!"...
„Ну, небоже, лев подумав,
Добру силу маєш!"...

І нагнувся сам за шкуру,
Води набирає...
А Цигана за дровами
У ліс посилає...

Пішов Циган, дере лико,
Дуб до дуба вяже...
Лев приходить, подивився;
„Що ти робиш?” — каже.
— Та же бачиш, що дубину
До купи збираю...
Оттак возьму усю разом,
Тай повириваю!...
Подивився лев на него,
Махнув головою...
„Отсе думає, на лихо
Здибався з бідою!”..
Бере його до телиці
Живо відсилає...
А сам дуба молодого
При землі ламає.
Зломав дуба молодого,
На крижі крижує...
Тай сердечний нагадався,
Що вогню бракує...
Приніс дрова, тай гадає,
Де вогню узяти...
Але Циган йому каже:
— А що, леве брате?
Вдарим в камінь пазурами!
Хто вогню добуде,
То той у нас і без бійки
Найсильніщий буде?
Ідуть вони до каміння,
Разом поставали,

Як ударив лев у камінь —
Кохті позлізали...
Заревів лев, підняв лапи,
Лапи обюшило:
А наш пролев добуває
Губку та кресило...
Як ударив — скала ціла
В іскрах загоріла
І до разу суха губка
Димом задиміла...
Ідуть вони до телиці,
Вогонь розкладають;
Розбатовують телицю,
Стегна запікають.
Запікають товсті стегна,
Обід спорядили...
Спорядили обід сутий,
На двох розділили...
Посідали і балюють...
Лев аж припадає...
А що Циган вже й наївся,—
Решту розкидає.
А за ним голодні птахи
Купами літають...
Що розкине вражий Циган,
Мигом поїдають...
Лев поглянув — його пролев
Вже й кісток не має...
Лежить собі проти сонця,
Живіт вигріває...

“А що, брате, будем битись?”
До Цигана каже...
— Та вжеж битись, не миритись,
Але чекай, враже!
Возьми перше, стисни камінь —
Як води добудеш,
То тоді ти і без бійки
Найсильнійший будеш!
Бере камінь лев у лапи,
Потряс головою...
Як потисне... камінь тріснув,
Сиплеться мукою...
— Видиш, враже, Циган каже,
Й води не добудеш...
Та як же-ж ти ізо мною
Боротися будеш?
Оттак тисни, як я тисну!
Циган промовляє.
Та руками вареника
Що сили стискає...
Заюшила сироватка...
Видиш, Циган каже,
Що вас двайцять таких левів
Того не докаже!
Та ще лучше вареника
Перед левом тисне!
Тепер, каже, бісів леве,
Хто з нас лучше свисне?...
Підійнявся лев могучий,
Як на лапи стане...

Та як зареве, як клясне!
Аж волося вяне!...
— Тепер я вже, Циган каже,
Тільки не дивися!
А то й очи повилазять
І сам повалишся!
Лев нагнувся, сплющив очи,
Стоїть, ані писне...
А тут Циган ломакою
Як під вуха свисне...
Зашуміло, загуділо,
Задзеленькотіло...
І в очах стома свічками
Запалахкотіло...
„Не чорти-ж мені надали
З тобою счепитись...
Ні, небоже, що вже хочеш,
А не буду битись!”...
— Е, боїшся, бісів леве!
Циган став казати, —
Неси, враже, шкуру гроший
До моєї хати...
Тоді тільки я з тобою
Миром помируся...
Як не хочеш, то я зараз
Із тобою бюся!...
Став, подумав лев могучий;
Нічого діяти!
Коли хоче біда гроший,
То тра біді дати...

Бере шкуру, йде за грішми,
Повну набирає...
Несе її за Циганом,
Аж чоло впріває...

Привів Циган його в кузню
Межи Циганята...
— Скидай, каже, леве шкуру,
Оце моя хата!...

Лев скидає йому шкуру,
Кузню оглядає...
Аж Циганя із під вугля
Штабу витягає...

Розпалилась тая штаба,
Світить і біліє,
Розкидає з себе іскри...
Жаром червоніє...

Поглядає лев на штабу —
„Що то, каже, брате?"
— А попробуй, Циган каже,
То сам будеш знати!

Як вхватився лев за штабу —
Боже, твоя воля!
Завертівся, замотався,
Та кулею в поле!...

„Нехай же їм сто чортяків!
Каже коло ліса...
Щоби трошки ще потримав,
Тоб згорів до біса"... (1858)

8. ЦИГАНСЬКА СМЕРТЬ

Розказував Циган раз
За смерть свого сина:
„Ще ніхто так не вмирав,
Як моя дитина.
    Тільки що вже смерть прийшла,
    А він на всю хату:
    — „Тату! тату! закричав,
    Люльки! каже, тату!
Приніс йому таки сам,
А синок небога
Тільки раз собі пакнув,
Тай пішов до Бога!" (1860).

9. ЦИГАН ПАСІЧНИК.

Раз багаті хазяї
Цигана приймали
І тут йому на біду
Щільник меду дали.
    Розсмакував бісів син,
    Та все було ходить,
    Стане було під вікном
    Та „меду" й заводить.
Що не знали хазяї
Ніяк відігнати,
Ото його до джмелів
Здумали післати.
    Питається сам хазяй:

„Хочеш меду, враже?"
— Чом не хочу, тату мій,
Хочу, — Циган каже.
„То візьмиж собі дупло
З медом і пчолами".
Циган його ухватив
Руками й ногами.
— А де-ж, тату, то дупло?...
„От там серед ліса.
Глядиж, мухи не дрочи,
Та не згадуй біса!"
Побіг Циган, такий рад,
Що мед буде їсти.
Серед ліса стоїть дуб —
Давай по нім лізти.
Прилізає до дупла,
Моститься небора,
А в дуплі джмелі, джмелі
Гудуть, аж говорять.
Тілько руку до дупла —
Вони й забреніли
І як чорнеє рядно
Цигана обсіли.
І шпиґнув його іден —
Господь, каже, з вами!
Шпиґнув другий — та підиж
До божої мами!
Далі кілька вже ураз
Цигана кусає —
„Та ідіть бо до святих!"

Циган промовляє.
Далі видить неборак,
Що вже пухне й губа —
„Тепер, каже, к чорту йдіть!"
Та шелеп із дуба! (1860)

10. ЦИГАНСЬКИЙ ХРЕСТ

Стоїть Циган на снігу,
Мужик проїжджає —
„Чи не хочеш ти хреста?"
Мужика питає.
— „Чом не хочу? — каже той.
„То дай десять гроший,
Будеш мати такий хрест
Хороший, хороший!"
Дав десятника мужик,
А Циган на штуки:
Гугуп навзнаки у сніг
І розкинув руки.
І легенько устає,
Устав тай регоче:
„Ото, каже, тобі хрест
На снігу, панотче!" (1860).

II. НА НІМЦІВ

11. ВОДИ!

Одягнувся Німець паном,
Та гроший немає.
Ходить бідний по Варшаві
З голоду вмліває.
Ходить, свище... далі чує —
Десь музики грають,
Німець ближче, поглядає —
Аж пани гуляють.
„Зайду, каже, подивлюся!"
Входить до покою;
Але тільки бідний Німець
За поріг ногою,
Його в танець і втягнули...
Що робити з горя?
Хоч голоден, як собака, —
Танцює небора.
Протанцював разів кілька —
Нема відпочинку:
То та піде Німця просить,
То та на годинку...
Ізнемігся бідний Німець,
Підкосились ноги;
Та як раптом повернувся —
Гугуп до підлоги.

Засьміялись пани зразу,
Разом заплескали,
Далі бачать, що не жарти:
Води! — закричали.
Але Німець із підлоги:
"Nie trzeba! Nie trzeba!
Nie trzeba mnie, каже, wody,
A kawałek chleba!" (1860)

12. ЗЕЛЕНИЙ ПЕС

Зайшов Німець раз на баль,
За панною сідає,
Мовчить, мовчить, далі враз
Сусідку питає;
„Чи зелений коли пес
Пані не здибала?"
— „Та ні, каже, або що?"
Німця запитала.
„Та нічого, каже той,
Я так лиш питався,
Бо з зеленим пані, псом
І я не здибався!"

13. PROSIE SIĘ.

Розгулявся собі Німець,
Давай їсти, пити,
Далі слугу закликує,
Свиню каже вбити.

А свиня лиш поросилась,
Жаль було творіння,
Слуга й каже: “Szkoda, panie!
Bo prosie się świnia!”
Але Німець підхопився,
Надувся як рабець:
— Co to, каже, że się prosie?
Żeby plakal, zabić! (1860)

14. РАК

Забажав раз Німець рака —
Не вміє назвати,
Закликає хрестянина,
Давай мудрувати:
“Вгадай, каже, што мой хочет?
— Та ні, не вгадаю!
„Нога многа, уса довга...
Снаєш?” — Ні, не знаю.
„Как нє снаєш? сам он малий,
Кафтан на ньом расний,
Как не сварен — кафтан шорний
А как сварен — красний...
„А што, каже, угадаєш?”
— Та ні, не попаду!
„Та у нього шийка шльоп-
А перед із заду!...” [шльоп.
— Чи не рака? — „Рака, рака!”
— Бодай же вас, пане!
Найшлиж ви у наших раків
Німецькі каптани! (1860).

III. ПРО ЖИДІВ

15. ФУРМАНКА З ЖИДАМИ

Возив когось сам господар,
Назад повертався,
Тай на своє гірке лихо
З Жидами нанявся...

Насідало препоганих
Повнісінька фура:
Сруль і Лейба, Мошко, Берко
І товстая Сура!...

Коням тяжко, йому гірко!
Тільки й ласки в Бога,
Що конята не голодні
Та суха дорога...

Їдуть вони їдні сутки, —
Оброку не стало!...
Їдуть другі — вже дорогу
Дощем зопсувало!

Тут і гори наступили,
Ледви йдуть конята...
Зліз господар, підпихає,
Сидять Жидинята!...

Стали коні під горою!...
Ані суди, Боже!
Вже й ні батіг, ні підмога,
Ніщо не поможе!...

А Жиди собі байдуже,
До Сури ґерґочуть,
Та з бідного хрестянина
Сміються, регочуть!..
Але їде Запорожець,
Їде й розважає:
“Та у мене жидова та
Живо позлізає!”...
Вдарив коня нагайкою,
З возом порівнався:
„Як ся маєш, вражий сину?”
Сердито озвався...
„Памятаєш, як я хлопцем
Возив орендарів,
А ти моїх орендарів
Нагайкою спарив!...
Ото-ж тобі, бісів сину!”
Козак примовляє,
Та все Жидів через плечі
Нагайкою крає!”...
Скочив Лейба, скочив Мошко
І товстая Сура,
Скочив Сруль і грубий Берко,
Полекшала Фура!...
Зворушилися конята,
Пішли помаленьку!
„Дай же, Боже, здоровлячко
Тобі, козаченьку!...”
„Дай же, Боже, здоровлячко,
Щось звів Жидовину,

А то булаб замучила
Мене й худобину!... [1858).

16. РАБІН І ЗАПОРОЖЕЦЬ

Читав рабін свої книги
Двацять і сім років,
Перечитав всіх талмудів
І усіх пророків...
Читав двайцять і сім років,
Ні з ким ані слова!
З ним не сміла говорити
Й сама рабінова.

І чи то він свою мову
За той час забувся,
Чи з великої науки
З розуму хибнувся?
А як вийшов уже на світ
Жидову учити,
Він зачав уже на мигах
З нею говорити!...

Чудуються, дивуються
Жиди бородаті, —
І давай по цілім світі
Гонців розсилати!
Ганяються гонці всюди,
Мудрих зволікають;
Та щось мови його й мудрі
Не дуже втинають.

Але їде Запорожець,
Тай почав питати:
„А що у вас, Жиденята,
Доброго чувати?"...
Жиди й кажуть козакови:
„Таке й таке діло!...
— Ет! дурні ви, Жиденята!"
Козак каже сміло.
— А скажіть-но, каже, тому
Величному пану,
Що я із ним хоть і зараз
До розмови стану!... —
Пішли Жиди до рабіна,
Разом повклякали!...
Доторкнулись його капців,
З страхом запитали:
Чи зволить він козакови
Мовити з собою?...
Рабін тільки подивився,
Махнув бородою...
І вернулись Жиденята
Козака просити,
Щоби козак із рабіном
Ішов говорити...
Прийшов козак, поклонився,
Рабіна витає...
Але рабін встає з крісла
Палець наставляє...
Наставляє, біс то знає,
Чого рабін хоче!

Але козак йому сунув
Аж два перед очи!...
Кивнув рабін головою,
Махнув бородою;
Показує йому в гору
Правою рукою!...
— Він у гору! Тра до низу —
Козак розважає,
Та нагнувся і рукою
В землю утикає!...
Махнув рабін головою,
Подивився всюди,
І складає собі руки
На охрест на груди!...
Тоді козак приступився —
Як заїде в пику!
Ціле місто зворухнулось
З галасу та крику!...
Але рабін знов спокійно
Махнув бородою!
Поклонився козакови,
Пішов з жидовою.
Приступили Жиденята,
Рабіна питали:
„Що пан рабін з Запорожцем
Розмовляти мали?” —
І сів рабін коло школи
Тай став говорити:
„Я питався, хтоб тебе мав
Такий сотворити?...

А він мало так казати:
Що питати много?
Той мене мав сотворити,
Хто тебе самого!...
О, ґерехт! що правда, правда!
А ще став питати:
Хтоб то був, що мав над нами
Небо збудувати.
А воно пак так розумно
Мені відказало:
Той і небо, хто і землю
Сотворити мало!
Я ще став йому казати,
Що Бог не гнівливий,
А воно мені сказало,
Що і справедливий!...
Підступили й наші люди,
Козака питали:
А що то він із рабіном
Розмовляти мали...
А що-ж, люди? Та Жид Жидом,
Я лиш показався,
А він пальцем вже до ока
Міні добирався...
То мене-то не схитрити,
Знаю, чого хоче;
Та йому аж два козацьких,
Сунув перед очи!...
Бачить рабін, не злякає!
Повішаю! каже;

А я тебе, йому кажу,
Закопаю, враже!
А він каже: звяжу руки!
Чи чули огиду?...
А я його за то в пику:
Брешеш, вражий Жиду! (1858).

17. БОРОДАТИЙ ХУСИТ

На підсіні в малій хаті
Сидить старий хусит,
В опівночі над талмудом
Бородою трусить.
І як рабін зачитався,
Читає, читає!...
А з підсіня Запорожець
В вікно заглядає...
Заглядає та гадає,
Чим би поживитись;
Але в Жида всюди голо,
Куди подивитись.
Тільки сам він бородатий,
Борода до пупа,
Та книжок його жидівських
Кругом ціла купа.
Замишляє Запорожець
Жида підголити,
І що раз — то голоснійше
Почав говорити:

„Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!”
Чує хусит бородатий,
Перестав читати...
Аж тут йому голоснійше
Хтось почав казати:
„Хто-но тільки великую
Бороду кохає,
Той ніколи великого
Розуму не має!”
Подивився Жид на себе,
Бородою трусить:
„Гирсти? як-то? то я дурень?
Дурень — старий хусит?”...
І до сьвічки бородою!...
Спалив половину...
Але знов він чує голос
В туж- саму годину...
Знов борода над свічкою
Запалахкотіла,
І в мінуті щезла з димом
До самого тіла!...
Засьміявся Запорожець,
Пішов собі спати...
Але хусит сидить бідний
Тай став розважати:
„Правду воно говорило,
Правду пак казало,

Бо й я з своїм бородою
Розуму не мало!...
Борода такого мати,
Так його любити...
І над свічком, на тим свічком
До губа спалити!...
Ай, вей мір! що Сура скаже?
Що всі люди скажуть?...
О то дурень старий хусит!
Ще й з руком покажуть"...

18. ЩО ТО МАТИ, ЩО ТО ДІТИ

Ходить Жидок по ярмарку
Поміже возами,
Надибає чоловіка —
Стоїть з гарбузами...
Жидок з роду ще не бачив:
„А що то?" — питає.
— А щож? Яйця кобилячі!
Той відповідає...
„Як то? гирсти? з того яйцю
Малий коник буде?"...
— А ти-ж думав, що лошата
Звідки беруть люди?
Знесе яйце худобина,
Хрестянин збірає,
Та як квочка на ті яйця
Сідалом сідає!...

„А ну, ну, Іванцю серце!...
А що тобі дати,
Щоб ти мені з того яйцю
Зробив лошеняти?”
 — Та за теє, що висижу,
 Буду їсти й пити...
 А за яйця уже, Жидку,
 Треба заплатити!...
„А по чому-ж в тебе яйця?”
— Не знаєш по чому?
По карбованцеви кожне,
Ще й по золотому!...
 Заплатив Жидок за яйця,
 Везе до коршомки...
 Поскладав їх коло груби,
 Постелив соломки...
Садовить на них Івана...
Дає їсти й пити...
А сам хирний переходить
В другу коршму жити...
 Сидить мужик у коршомці,
 Грошенята має,
 Спить кохано на соломі,
 Їсть та попиває...
Пересидів цілу зиму,
Далі що робити?...
Утікти-б-то... та як зловлять,
Будуть вельми бити...
 Думав, думав, тай роздумав:
 Перетер соломку,

Та розмахав з нею губку,
Підпалив коршомку...
Горить коршма в опівночі!
Мужик вибігає...
Та бігає наоколо.
Як мати ридає...
Позбігались орендарі...
Де вже погасити?
А Іван тут коло коршми
Давай голосити:
— Яйця-ж мої, любі, милі!...
А я-ж ваша мати!...
А я-ж думав, що потіху
Буду із вас мати!...
А я-ж думав, що підмога
Мені із вас буде!...
А я-ж думав, мої діти,
Що з вас будуть люде!...
І промовив з подивлінням
Жидок бородатий:
„Що-то діти, що-то діти!
А що-то їх мати!... (1858).

19. ШТУКОЮ ЗАЙШОВ

Росхитався Жид на сабаш,
Бородою має...
Не своїми голосами
„Тефиліт" читає...
Коло нього стоїть мовчки
Його жінка гожа...

Але входить до коршомки
Козак з Запорожжя...
— Як ся маєш, вражий сину,
Жиде бородатий,
А чи маєш вина, меду,
Горівки продати?
Не говорить нехрещений,
Борухи співає...
Тільки Сура обернулась,
Тай одповідає...
„На що тобі мого мошку
Даремне питати!
Він молиться, він не буде
Нічого казати!...
— Як не буде, аже-ж буде!
„Ні, таки не буде!"
— Кажу-ж тобі, що він буде!
Уважайте, люде!...
— Маєш, Жидку, мед—горівку?...
Не одповідає.
Козак підняв гарапника
Та як Мошка вкрає...
„Маю, маю, крикнув Мошко,
І мед і горівка!"...
А що? бачиш, що говорить...
Бісова жидівка!...
„Ей, козаче!... Ще ніколи
Не бувало того...
Але ти вже отсе штуком
Підійшов під нього!"... (1858).

20. САМ ПОЇДУ

Як заслабне було Жид
І рабіна просить,
Рабін тільки зза дверий
Палицю виносить.

Тай пахолка свого шле
З нею до слабого...
От пахолок курував
Жида не єдного.

Аж раз йому довелось
Слабу курувати.
От пахолок і прийшов,
Щоб палицю взяти.

А той каже: „Хто слабий,
Чи Жид, чи Жидівка?"
— Не Жид, каже, а єдна
Молода Жидівка.

Рабін живо із стільця,
Палиці й ні сліду!
„Живо коні у біда!
Сам, каже, поїду!"

21. ПОДОРОЖ ДО ЄРУСАЛИМА

Межи нашими Жидами
Поголос пустився,
Що ніби то в Русалимі
Месіяш родився...

І зібралося аж десять
Грубих бородатих...
Грубих десять арендарів,
А самих богатих...
І зібрались в Єрусалим...
Скринку гроший взяли,
В проводаторі для себе
Чумака наняли...
Дають йому свою скриньку
І в перед пускають,
А за ним самі поважно
В поход виступають...
Ідуть, сопуть арендарі...
Жаден ні словечка...
Аж ось в ночі забіліла
Перед ними гречка.
„Чи бачите, — чумак каже,
Як біліє море?"
А жиди всі: — „Вей мір, вей мір!
Лихо нам та горе!"...
„Яке лихо — чумак каже,
Підіймайте поли!
Ви пройдете через море
Ніби через поле!...
Лиш за мною як у око!
А то буде й амінь!...
В саму прірву, аж до біса,
Підете, як камінь!"
Захиталась під ногами,
Зарошала гречка...

Ідуть Жиди, аж трясуться,
Жаден ні словечка!...
Вийшли з гречки арендарі,
Аж і ліс видати...
Ідуть вони аж до ліса,
Стають ночувати.
Поставали Жиди на ніч,
Став їден ходити —
Чи деякий не згубився,
Хоче полічити...
Ходить, ходить, Жидів лічить—
Тілько девять має...
А себе самого дурень
То і забуває...
Становиться сам у лаву,
Другий виступає...
Лічить, лічить, не долічить,
І все девять має...
Всі лічили... але жаден
Дурень бородатий
Не згадає, не зміркує,
Що він сам десятий...
Не зміркують арендарі...
Нічого робити —
Ідуть вони до Івана,
Просять полічити...
Полічив він, втихомирив...
Пораб спочивати...
„А що, мої арендарі,
Де будете спати?"

— „Так, Іванцю, положи нас,
Щоб вовк не почуло,
Щоб всі були в середині,
А з краю не було!”...
„Добре, каже, арендарі!
Я вже й місце маю!
Як уложу, то не буде
Ні жадного з краю!”..
А там саме на поляні
Груша згнивала,
А під нею прездорова
Комашня стояла...
Іде чумак до комахів
Із орендарями,
Розкладає на около
Жидів головами...
„Та глядіть же, — промовляє,
Лежіть, Жиди, тихо!
А то послі почуєте,
Яке буде лихо!”...
Пішов і сам постелився
Під зеленим дубом
І заснув собі до раня
Кохано та любо!...

А тим часом арендарів
Обсіли комахи...
Гризуть, їдять на всі боки. —
Мовчать сіромахи...
Гризли, гризли на всі боки
З вечера до раня;

Нагризлися собі в волю
Та до вподобання...
Пробудився чумак рано,
Жидів оглядає...
„А що? добре було спати?"
Жидову питає...
— „Ай, Іванцю, що тут було?
Яке було лихо?...
Але ми, Іванцю, серце,
Всі лежали тихо!"...
„Тілько й щастя, арендарі,
Що тихо лежали,
А то булиб вас до лиха
Всіх позаїдали...
Уставайте-ж, арендарі,
Та моліться Богу!
Роса впала, зійшло сонце —
Пора у дорогу!"
Повставали арендарі,
Богу помолились
І снідати не снідали,
В дорогу пустились...
Ідуть вони за Іваном
В лихую годину!...
Через нетрі, через пущі,
Та через тернину...

І де вже їх не носила
Нечистая сила!
А все таки серед ліса
Нічка захопила.

Смерклось добре. Стало темно.
Треба ночувати!
„А що, мої арендарі,
Де будете спати?”...
— „Іваночку, голубчику!
Кажуть жиди грубі, —
Сеї нічки ми вже хочем
Ночувать на дубі!”
Лізуть грубі арендарі
На верх дуба спати...
Ще й говорять чумакови
Гиляки обтяти...
А чумак обтяв гиляки
Ще й капця їдному...
Узяв собі скриньку з грішми
Тай пішов до дому...
Зійшло сонце понад лісом —
Жиди не злізають...
Як ворони на гиляках
Чумака чекають.
Просиділи до полудня,
Все Івана ждали...
Але його нема й духу,
Поминай як звали!...
Починають арендарі
Самі міркувати,
Як їм грубим арендарям
З дуба позлізати...
Присудили, щоби Лейба
За гилля вчепився,

Щоби Лейбі грубий Мошко
За ноги вхопився.
Щоб за Мошка взявся Гершко,
Щоб за Гершка Хаїм...
— “Як вчепимся, кажуть, разом,
То всі позлізаєм....”
Бере Лейба за гиляку,
Що сили вчепився,
По нім злазить грубий Мошко,
За нього вхопився.
По Мошкови злазить Гершко
І його хватає...
По них решта арендарів
Повзає, злізає.
Кричить Лейба, репетує —
Не може тримати...
Але йому Мошко радить
Руки поплювати...
„Поплюй руки, поплюй руки!”
Жиди бормотіли,
Але Лейба ще не плюнув,
Як всі полетіли!...
Щось з годину арендарі
Покотом лежали!
Прочумались, як з похмілля —
Ледве повставали...
Повставали арендарі...
Всі були хороші —
І без хліба й без одежі
Та ще і без гроший....

Беруть вони, за Мойсея
Лейбу обирають...
І холодні і голодні
В поход виступають...

Вийшли якось з того ліса;
Ба й село видати!
"Гей панове! кричить Мошко,
Ходіть рабувати!...

А в селі людий не було —
Всі пішли на поле...
Як забрались наші Жиди —
Боже, твоя воля!...

Де цибуля яка була,
Яка редька була, —
Від голодних арендарів
Жадна не минула.

От поділи арендарі,
Село покидають!...
За Лейбою знов по парі
В поход виступають...

Пішли собі через поле,
Ідуть день і нічку;
Аж приходять перед світом
Над глибоку річку...

Зажурились арендарі,
Маючи пригоду...
Але Лейба десь наглянув
Липову колоду...

Біжить живо до колоди,
На неї сідає...
Та до себе арендарів
Решту закликає.

Каже себе на колоді
В гору підійняти
І до неї поясами
Ноги привязати...

„Треба каже, до колоди
Добре пригорнутись,
Щоб часами серед річки
В воду не схибнутись...”

Привязали ЖидиЛейбу,
Підняли колоду,
Перенесли аж до річки,
Пустили на воду...

Пливе Лейба через річку,
Тай бжоли жахнувся,
Та у воду головою
Так і повернувся...

І не стало уже Лейби,
Тілько видно пяти!
І почали арендарі
З дивом розважати;

„Ото дурень, грубий Лейба!
Ото дурень, хусит!
Так далеко до берега,
А він ноги сушить!”... (1857)

22. ОЛИВО НЕ ВАДИТЬ

Утікало два Жиди
Колись за границю.
Надибали на степу
Набиту рушницю.
Надибали, підняли,
Стали тай ґерґочуть,
Далі крикнули „ґерехт!"
І стріляти хочуть.
Та стріляти-не біда,
Але як стріляти?
Не зміркує бідний Сруль,
Звідки що почати.
Далі пейса підкрутив,
„Тепер, каже, бухну!
Ти в бухили, Лейбо, дуй!
Я рухили рухну!"
Не перечить грубий Жид —
Руру надуває,
А тим часом жвавий Сруль
Курок відтягає.
Далі рухнув за язик —
Бухнула рушниця,
Пішла куля Лейбі в рот,
Грубий Жид валиться.
А Сруль йому на відхід
Добру раду радить:
„Виплюй! виплюй! все кричить,
Оливо не вадить!". (1860)

23. ЖИДІВСЬКА ДИТИНА

Сидить мале жиденя,
Головкою має,
А жидівка молода
Тілько розважає.

„Що то діти в мужиків,
То й погані очи!
Все руками хап та хап!
Так красти і хоче!"'

А у нас собі сидить,
Головкою має —
Воно думає собі,
Як прожити має."

24. ГОРОБЦІ

Стоїть руде жиденя
У чорній ярмурці,
Під пахвою „алеф-бет"
В новій шабатурці.

І „цицили" аж до пят,
Пейсики нівроку!
Стоїть, дивиться собі
На школу високу.

А на школі горобців
То стилої мами,
Так і вються понад дах
Цілими мірками.

Надивилось жиденя...
Аж рабін лучився:
„А куди, питає, так,
Хасю, задивився?”

Я дивлюся, каже той,
На той бідний птиця,
Де то дінеться воно,
Як школа спалиться?” (1860).

25. ГОЛОДНИЙ ЖИД

Не богато арендарі
В сабаш наварили,
Тай на лихо убогого
Їсти запросили.

А убогий ще й голодний
На них не вважає,
Як припався гателити,
Як у торбу пхає.

Тай і ні вже як від миски
Біду відірвати, —
Ото його задумують
Денещо питати.

„Чи маєш ти, кажуть, батька?”
А той каже: — Маю!
Їсть і каже: батька маю
І ще й маму маю! (1860).

26. ПАН ЧЕХОВИЧ

Лежить дідич у дворі,
Нема що робити —
Закликає Жидюка,
Давай з нього кпити.

Покепкував, кілько хотів
В волю насьміявся,
В волю бідного Жидка
За пейса намнявся.

Ще й на тому не кінець,
Не хоче пускати
І ще каже в його честь
Пісню заспівати.

А той дідич якось так
Пан Чехович звався.
Хитрив Жидок, мудрував,
Тай домудрувався.

І край столу дідич став,
Живіт гарбузою!...
Край порога йому Жид
Заспівав козою:

“Pan wielmożny Czechowicz!
Żona jego Czechowicz!
Dzieci jego Czechowiczy!
Bo on sam jest Czechowicz!” (1860)

27. PCHŁA.

По жидови лазить воша.
"Co to?" —
пан питає.
— "A cóż, panie? ta to pchła!"
Мошко відвічає.
"Czegoż ona biała tak?"
— "Bo ją żona prała!"
"Czegoż ona płaska tak?"
— "Na niej córka spała!"
"Czemuż ona, kiedy tak —
Nie skacze gałganie?"
— "Bo nie pora, panie mój,
Jeszcze młoda, panie!" (1860)

28. МАСЛО.

Вивіз Лейба горщик масла
В місто продавати...
Тай пішов собі на ринок
Купця відпитати...
А чоловік коло воза
Чекає, чекає...
Далі випив пів кватирки,
Масло добуває...
Добув масла, достав хліба,
Засів тай балює...
Де побачить християнина —
Кличе та годує...

З'їли масло добрі люди,
Нічого робити!
Бє він горщик коло воза,
А сам іде пити...
Підпив собі, як годиться,
Назад повертає...
Коли гляне — коло воза
Лейба умліває.
Умліває, ломить руки,
І плечима ниже...
А собака невеличка
Черепочки лиже...
„Лихо мамі твоїй, гицлю!
Де ся масло діло?
— Лихо мамі!... та же бачиш,
Що песеня з'їло!...
Брешеш, гицлю, десять фунтів
Було в масла мого...
Гицлю ти! й сама собака
Не заважить того!..."
І бере Жид ту собаку,
На ваги чіпляє..
А собачка десять фунтів
Ледве дотягає...
Бачиш, гицлю, ту собачку!
Дежся масло діло?
— Дежся масло його діло?
Таж песеня з'їло!...
„Ну нехай собачку — масло!...
Деж собачку буде?..."

— Деж собачка — та же онде!
Видять добрі люде!
    „Ну, нехай воно собачку!
    Деж ся масло діло?"
    — Все де масло, та де масло!
    Таж песеня з'їло! —
„Що з тобою говорити?
Лихо батьку твому!...
Сідай уже, сідай, гицлю!
Та вези до дому!... (1858).

IV. ДЛЯ ЛЯХІВ

29. ЛИСТ.

Оден дідич мав у школах
Кохану дитину,
Ото раз до неї й пише:
„Милий ти, мій сину!

Як ти здоров — слава Богу,
А як добре вчишся —
То не візьме тебе дідько,
Про те не журися.

Моя жінка, твоя мати
Без відома мого
Посилає на оріхи
Тобі золотого.

А я тобі посилаю
Старі ногавиці,
Зроби собі жупанину,
З решток рукавиці,

Та учися, милий сину.
Та читай багато,
Бо ти дурнем зостанешся,
А я твоїм татом!" (1860).

30. КАМІННИЙ СВЯТИЙ.

Раз обходили Ляхи
Навкруги косцьола,
Захопили хто що міг,
Носять наокола.

Ото Мазур і собі
З набоженства свого,
Перед себе захопив
З каміня святого.

І аж крекче неборак,
І святого носить,
Та щоб живо обійшли —
Пана Бога просить.

А тут йому на біду
Тілько що ступають,
А навколо обійшли
Знову починають.

Бачить Мазур, що ніяк
Справи не докаже,
Бух об землю тим святим,
Та до нього й каже:

„Бувєсь, каже, молодий,
То тоді носили,
А тепер ходи і сам,
Мені не до сили!"

(1860)

31. ЛЯШСЬКА НАТУРА.

Блудить Ляшок серед ліса,
А мужик рубає...
„Та ти, Ляше, либонь блудиш?"
Мужик промовляє.
А лях каже: — Chociaż błądzę,
Ale mam naturę
Nie pytać się tego nigdy,
Kogo biję w skórę! (1860)

V. ПРИКАЗКИ ДЛЯ СВОЇХ.

32. ПАН І ІВАН В ДОРОЗІ

І зійшлися пан з Іваном,
По світі мандрують...
Разом їдять, розмовляють,
Разом і ночують...
    На кождому через плечі
    Висить по торбині...
    Лиш пан таки у чемерці,
    Іван у свитині...
Ідуть вони дорогою,
Стали ночувати...
Аж пан собі задумує
Хлопа ошукати...
    Тай говорить до Івана:
    „Знаєш що, Іване!
    Годилосяб попоїсти!...”
    — Та щож? їжмо, пане!...
„Але знаєш що, Іване!
Починаймо з твої!
Як твоя буде порожна,
То тоді до мої!”
    — Добре, пане! — Іван каже,
    Зняв свою торбину...
    На травиці зелененькій
    Простелив свитину...

Попоїли таки добре;
Комара здушили...
Рано встали, до снідання
Торбину кінчили.
    Прийшов вечір. Знов у полі
    Стали ночувати...
    Вже панови свою торбу
    Треба починати...
Але пан собі ні слова...
На землі лягає...
Кладе торбу під голови...
Хлопа замовляє...
    „Щоби ти робив, Іване!
    Пан зачав питати:
    Якби тобі довелося
    Таке поле мати?...
— А щож, пане, я оравби,
Хлібом засівавби...
Та ходивби до Одеси,
Сіль і гроші мавби..
    „А що я не так зробивби..
    Пан почав казати:
    Я казавби на сім полі
    Місто збудувати...
Тамби в мене стояв палац...
Там під ряд крамниці...
Там перекупки з булками...
А тут дві різниці...
    От тоді приходь, Іване,
    В мене балювати!...”

— Ет, спасибі, Іван каже,
Лучше будем спати!...
Незабаром коло пана
Став Іван хропіти...
Незабаром коло нього
Став і пан сопіти...
Тільки що пан заснув добре,
Іван підійнявся...
Та до панської торбини
І сам присотався...
То і курку, і печеню,
І кавалок кишки...
Все, що було у торбині,
Стеребив до кришки...
Пробудився пан раненько...
Пропаща година!
Хоче їсти сіромаха,
Та пуста торбина...
Розбуджає він Івана
Та його й питає...
А Іван стиснув плечима
Тай відповідає:

А щож, пане, таж ви вчора
Місто будували...
Тут стояло дві різниці...
Там булки стояли...
А по місті, звісне діло,
Собаки ходили...
Та вониж то вашу торбу
Певне стеребили!

Посвистав пан по торбині,
Нічого діяти!...
„Вставай, каже, вже, Іване!
Підем мандрувати... .
Пішли вони, ідуть степом,
Тяженько зморились...
Аж на силу перед вечір
До села прибились...
Ідуть вони в коловороть...
Аж блукає гуска...
Іван гуску та в торбину...
Є вже і закуска...
Бракувало тільки хати
Переночувати...
Але вони завернули
До пустої хати...
Прийшли собі, відпочили,
Гуску спорядили...
Спорядили, як годиться,
У піч посадили...
Аж пан знову замишляє
Хлопа ошукати...
Тай говорить: „Щож, Іване!
Ми лягаймо спати!
Та кому із нас присниться
Кращая закуска...
То вже ціла тому завтра
Достанеться гуска!...”
— Та як спати, то і спати,
Нічого діяти! —

Постелив Іван свитину,
Тай лягає спати...
Серед ночі захропів пан,
Іван пробудився...
Із'їв собі цілу гуску,
Тай знов положився...
Рано будить пан Івана
Та давай казати:
Як то Бог його до себе
Просив балювати...
Та якії там потрави
Йому подавали...
Та як його всі святії
Їсти припрошали...
—Ані слова! — Іван каже,
Ваша правда, пане!
Я сам бачив, як ви їли
Якісь марципани...
Та дивлюсь, що не голодні,
Маєте закуску...
Тай сів собі коло печі
Тай стеребив гуску!
„Чи тож правда? — пан питає,
Всю із'їв, Іване?"
— Та аби я так здоров був,
Як всю із'їв, пане!
Димом здимів пан голодний,
А Іван озвався:
— Хтів когось пан ошукати,
Тай сам ошукався!... (1858).

33. НЕ ВЧОРАШНІЙ.

Везе в місто мужик сіно,
Якось проти свята,
Тай годує в капелюсі
Малі пташенята...
Але їде пан багатий
До костьолу, знати,
Та вже в них натура мабуть,
Щоб покепкувати...
Їде звольна, тай питає:
“Co wieziesz”[1]), Іване?
Мужик пану поклонився:
— А щож? дрова, пане!...
“Łżesz, gałganie, wieziesz siano!”[2])
— Тож пан самі знають,
Що се сіно, а не дрова,
На щож пан питають?
Закусив пан товсті губи:
“Z jakiej wsi?”[3]) — питає...
Мужик підняв пташенята,
Тай відповідає:
— Всі не всі, вельможний пане,
Старі повтікали...
Молоді лиш половив я,
Бо ще не літали!
“Kto najstarszy u was we wsi?”[4])
— Баба терпилиха:

1) Що везеш?
2) Брешеш, ледащо, везеш сіно!
3) З якого села?
4) Хто найстарший у вас в селі?

Пережила стара баба
Всіх дідів до лиха!...
“Gałgan jesteś! Kto was bije?”[5])
— Хтож? Бугай, пане!
То такі бє на пропале,
Кого лиш достане!...
Хтів пан чогось допитати,
Тай не допитався!
“Co z gałganem! Ruszaj prędzej!”[1])
І в перед погнався!
Привіз в місто мужик сіно...
Продав його зраня...
Купив собі добру миску
Драглів на снідання.

І сидить собі на возі,
Драглі уплітає...
Аж той самий пан надходить,
І його й питає:
“Czy nie słychać do sprzedania
Owsa tu, Іване?”[2])
Мужик встав, кругом обнюхав...
Ні, не чути, пане!

І сів знову на драбині,
Драглі уплітає...
“Czy ty, chłopie, nie wczorajszy?”[3])
Пан його питає.
— Де вам, пане, я вчорашній!

5) Ледащо ти! Хто вас бє?
1) Що з ледащом балакати! Рушай швидше!
2) Чи не чути вівса на продаж?
3) Чи ти, хлопе, не вчорашній?

Гляньте на всі боки...
То міні вже отсе буде
Трицять і два роки! (1857).

34. ОЙ ПИТОНЬКИ, ПИТОНЬКИ!

Лежить дідич на постелі
Як барило грубий...
Його льокай сухощавий
Заснув коло груби...

Заснув льокай коло груби,
Води не напився...
Як захтілось йому пити, —
Бідний пробудився...

„Ой питоньки, ой питоньки!"
Зачав промовляти,
Та лінується псяюха
За водою встати...

Аж тут дідич із постелі:
"Podaj wody, Janie!"
Льокай раптом ісхопився:
„Зараз, каже, пане!..."

Дає пану води склянку!
„Прошу, ясний пане!..."
— To dla ciebie! пан говорить,
Napij się, gałganie!

(1858).

35. ЩО КОГО БОЛИТЬ.

Плачуть діти коло тіла:
„Мати-ж наша, мати!
А хто-ж тепер нас без тебе
Буде годувати?

Хто нас буде годувати,
Доглядати в дома?...”
Мужик стоїть, підіперся,
Хлипає сірома!...

„З ким же татко будуть спати?”...
Він аж похилився:
„Але-ж, але-ж, мої дітки!...”
І слізми залився... (1858).

36. НА КАЛИТКУ.

Прийшов мужик до крамниці,
Сукно оглядає...
Перекинув штук зо двацять —
Все не добирає...

Аж наглянув десь кармазин —
„Дай-но, Жидку, того!...”
Розвертає, оглядає:
„Се хіба нічого!

Виміряє середину:
„А ходи-но, Жидку!...
Ото звідси міні, Жидку,
Виріж на калитку!...” (1858).

37. ЦІКАВІСТЬ.

Прийшов мужик із празнику...
Празник добре вдався:
Посиніла кругом шия,
І чуб підійнявся!...
    Прийшов в хату, ані слова...
    На лаві сідає...
    Аж підходить господиня,
    Мужа оглядає...
"Та чого то в тебе шия
Вкрита синяками?"
— Та то мабуть від вишнівки,
Що я пив з дяками!...
    "А хто-ж тобі, чоловіче,
    Чуба мав намяти?"
    А він її кулаками:
    — Не знаєш мовчати? (1858).

38. ТРЕБА ВСЮДИ ПРИЯТЕЛЯ.

Прийшла в церкву стара баба,
Свічок накупила....
Де була яка ікона,
Всюди поліпила...
    Іще пара остається,
    Де їх приліпити...
    Ага! каже, пошукаю
    Святого Микити!
Найшла баба і Микиту!...
Святий чорта ціпить!...

Баба їдну йому ставить,
Другу чорту ліпить....
Видять люде й розважають,
Щоб там не ліпила:
“Що ти, бабо, кажуть, робиш?
Таж то вража сила!...
Але баба обернулась:
— Не судіте люди!
Ніхто того не відає,
Де по смерти буде?
Чи в небі чи в пеклі
Скажуть вікувати,
Треба всюди добрі люди,
Приятеля мати. (1858)

39. ЧУЖАЯ ДИТИНА, НЕ ТО, ЩО РІДНЯ.

Ой не тая, мій синочку,
Година настала,
Щоб чужая дитинонька
За рідную стала.
Нар. піс.

Журилися муж з жоною,
Що дітий не мали;
Далі взяли, тай під старість
Сироту прийняли
Росте тая сиротина,
Та їм помагає!
Але старий, як чужому,
Все не довіряє...
„Та вже мабуть не даремне
Примовляють люди,
Що дитинонька чужая

За рідню не буде!..”

Доростає літ дитина,
Вже пора-б женити...
Пора-б уже господарство
З сином поділити...

Але старий дуже хоче
Щирість його знати...
І задумує, як сина
На́ спробунок взяти.

Повертає раз від пана,
Тай став говорити:
„Жінко мила, сину милий!
Годі міні жити!...

Розгнівався пан на мене,
Повішати хоче!
І я завтра, як той злодій,
Сплющу свої очи!

Достань, жінко, в скрині гроші,
Треба поділити...
Треба свою остатнюю
Волю учинити!”

Стара бідна, як дитина,
Плаче і ридає!
Бере ключі у старого,
Скриню відмикає...

А у сжрині казан гроший —
Самії дукати!...
Ледве-ледве старий з сином
Здужали підняти...

Висипали на підлогу,
От старий сідає...
Із дукатів штири купи
Рівних нагортає...
І говорить: „Перша купа
На похорон буде,
Щоби мене, як годиться
Спомянули люди!..
Друга купа тобі, жінко!
Тобі, моя мила!
Бо тиж мене, як матінка,
Старого любила!
Третя купа нехай буде
Тобі, милий сину!...
Ти був міні, милий сину,
За рідну дитину.
А четверта купа грош.ий
Най буде для того,
Хто на шибеницю в завтра
Потягне старого!..."
А синочок ісхопився,
За гроші рукою!
— „Я потягну вас, татуню!
Най будуть за мною!"
Здихнув старий, підійнявся
Тай почав казати:
„Іди, хлопче препоганий,
Із моеї хати!
Прийняв тебе я до себе
Малим сиротою,

Побивався дні і ночі,
Не спав над тобою...
Тільки й думав, що із тебе
Буду поміч мати...
А ти сам готів на мене
Руку підійняти...

Іди-ж собі, препоганий,
Звідки ти узявся!
Тай не згадуй, що ти в мене
Сином називався!"

Хлопець вийшов. Старий плаче:
„Правда, добрі люде,
Що дитинонька чужая
За рідню не буде!..." (1858).

40. ЗГУБА ДУШІ.

Раз пропала на степу
В чумаків сокира,
До одного всі взялись:
„Ти, тай, ти, псявіра!"

Той їх годить, хаменить,
Той їх розважає,
Вже й клянеться на чім світ,
Богом присягає.

Ні, не вірять. І чумак
Против неба глянув:
„Коли я сокиру взяв —
Хай я Ляхом стану!"

— Стій, чумаче, не губи
Ні душі, ні віри!
Вірим, вірим! Ти не брав
Нашої сокири!

41. КСЬОНДЗІВ НАЙМИТ.

Ксьондз і пані покойова
На „мшу" поспішають,
На відході до покою
Слугу закликають.

І тут пані йому каже,
Щоб набіл забрати
І конешне до обіду
На ринку продати.

А ксьондз його посилає
З квітком до Давида,
Та узяти око мяса
Каже йому в Жида.

Пішов слуга до Давида —
Не вскурав нічого,
Виніс набіл продавати —
Не стало і того.

Прибігає до костьола,
Глядить своєї пані,
Аж ксьондз як раз на ту пору
Стоїть на казані.

І так чуло мову мовить:
"Czego ty, człowiecze!

Czego chodzisz, czego szukasz
Na tym marnym świecie?"[1])
А слуга тут на весь костьол:
—Та-ж пані шукаю!
Бо сметана вся пропала
І сам пропадаю.
„Тс!... Тс!..." А ксьондз далі мовить:
"My nie wiemy sami,
Lecz co Dawid na to powie,
Jego posłuchamy!"[2])
— О, вже пане! — слуга каже,
Ваш Давид хороший!
Не дам, каже, не дам мяса —
Давай перше гроші!

42. .КРИВА БАБА.

Раз до ксьондза забрела
Кривая на ноги,
І, бідная, на дітий
Просила підмоги.
А ксьондзови гроший жаль,
Давай її вчити,
Як каліці із дітьми
В білім світі жити.
„Лучче, каже, ти навчись
Бабити, змовляти,
То й на себе, на дітий
Будеш гроші мати!

1) Чого ти, чоловіче, ходиш, чого шукаєш на тім марнім світі?

— „Де-ж навчитись, пане мій,
Дайте міні раду!" —
„Що учитись, ти змовляй
Хоч так для прикладу:
„Пробіг пес через овес —
Не шкодило псови,
Най же шкоди не буде
І тому вівсови".

Пішла баба і куди!
Як свята курує;
Пройшло уже кілька літ,
Ба і ксьондз хорує:

Така ґуля, як кулак,
В горлі йому сіла...
Лічать, лічать дохторі,
А все ґуля ціла.

Далі вдав ся до бабів,
Нічого чинити...
От приходить і крива
Слабого лічити.

Ксьондз до лиха вже й забув...
Вона не питає.
Каже вийти з хати всім,
Сама зачинає:

„Пробіг пес через овес —
Не шкодило псови,
Най же шкоди не буде
І тому вівсови!"

2) Ми самі не знаємо, але послухаємо, що на те повість Давид!

Подивився слабий ксьондз:
— „А то ти, зозуля?” —
Та як враз зареготав —
Так і трісла ґуля!

43. ЧУПРИНА.

Питалися козака:
„Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?”
— А причина то така:
Як на війні згину —
Мене ангел понесе
В небо за чуприну.
Питають ся мужика:
„Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?”
— А причина то така:
Нас біда обсіла —
Голимося до крівлі,
Щоб кузка не їла!

44. НА ЩО БОГ СОТВОРИВ.

„На що тебе, козака,
Господь на світ сотворив?”
— Щоб любив я мужика,
Щоби пана його бив!

„На що-ж тебе, мужика,
Господь на світ сотворив?"
Щоб неславив козака,
Щоби панщину робив!

45. ЕГЕ, ГАЙ!

Йде видючий і сліпий.
Тай каже видючий:
„Отто, брате, синій гай!
Отто ліс дрімучий!"

— Еге, еге! — каже той,
Як ти собі важиш!...
„А ти-ж, брате, бачиш що?"
— Та ти-ж, брате кажеш!

46. ДОЩ.

Обсіялись мужики,
Дощу виглядають!
Ото два собі зійшлись,
Стали, розважають...

Грицько старий, як судець,
Палицю тримає,
На бік голову схилив,
Землю колупає.

А Хома на мотузку
Ґудзі собі вяже.
„Нема дощу!" — каже Гриць,

—Нема! — Хома каже.
„Як би, Хомо, Господь дав,
То я вже говорю,
Що усе-б то із землі
Піднялося в гору!"
— Усе, дядьку? — „А усе!"
Лучче-ж най не буде!
Моя жінка у землі!
Не хочу паскуди!

47. СЛАБИЙ ЗУБ.

Сидить шевчик на стілці,
На кумові постілці
Пришиває лату.
Аж у сінях двері скрип!
Далі в хату двері рип!
Шелеп кум у хату.
„Здоровенькі ви були!
А що-ж мої постоли
Вже мабуть готові?"
— Зараз будуть, погодіть!...
Що-ж ви стогнете, як дід?
Чи вже-ж не здорові?
„Та не то, щоб, Боже крий,
Був я дуже так слабий,
А так тільки нудно.
Розболівся вражий зуб,
Та заріс тобі, як дуб,

Що й вирвати трудно".
— Не журіться! каже швець
Ось сядьте но на стілець!
На стілець саджає,
В дратву зуба замотав,
Кінці разом посплітав,
До ноги чіпляє.
Але звісно, у шевців
Все діравії стілці,
Щоб то не душило!
Ото шевчик і зайшов,
Нишком дірку ту знайшов,
Та хвать кума шилом!
Кум підскочив, як той цап,
Та рукою з заду лап
За грішнеє тіло!
„Не даремне-ж я стогнав!...
Ач, коріння попускав,
Аж там заболіло!..."

48. ШКОЛЯР.

Їде з ярмарку мужик,
Школяра здибає,
Підпив собі неборак,
Ото і питає:
„Що ти, хлопче, за іден?"
„Я шокляр — той каже.
„А коли ти, каже, шкляр,
То сідай же, враже!"

Школяр собі ані гадки,
Бере тай сідає,
А мужик сидить, мовчить,
Воли поганяє.

Далі в озеро звернув,
В саму середину,
Запинився; воли пють:
Питає хлопчину:

„Що ти, каже, за оден?"
— Я школяр, паноче! —
„То ти школяр, а не шкляр!"
Та як настукоче!...

„Геть із воза, куди хоч,
Бісовий школяру!..."
Школяр поли підійняв
— А що-ж, господару!...

Як пускатися на дно,
Не псувати-ж воду;
Пустіть уже хоч з ярма
Скочити у воду!

„Не питайся!... Куди хоч:"
Мужик промовляє...
Школяр тоді на вії...
Притику виймає.

Перегнувся на ярмо,
Полових по шкурі...
Їде школяр на сухе,
Мужик у баюрі.

49. ВБИЛИ.

Якось жильним четвергом,
Чи там середою,
Забив мужик кабана,
Смалить над водою.

Кругом нього тьма собак
І дітий до ката...
А найближче з них усіх
Синок його брата.

І звичайне на селі.
Вбогого дитина,
Тілько на нім і була
Тая сорочина!

Стоїть бідне хлопчиня,
На вогонь пантрує,
Дядьки з носа аж пищать,
А воно й не чує.

Далі багач подививсь:
„Здоров, каже, сину!
Вбив що батько на свята?"
Питає хлопчину.

А хлопчина носом шморг,
Попід ніс рукою:
„Убив, каже, дядьку мій,
Сучку над водою!...

50. ПОРОШКИ.

Заслаб мужик на живіт,
А дідич лічити;
Дає йому порошки,
Тай каже зажити.

А той, щоби порошки
Випити з водою,
Нюхнув тільки разів пять,
Тай сидить совою.

Пересидів цілий день,
Як рукою знялось;
Рано дідич запитав:
„А як тобі спалось?"

— А спалося, пане мій,
Спасибі вам, пане:
„А порошки всі зажив?"
— Всі винюхав, пане!

„Подякуй же, каже пан,
Дідуньови свому!"
А сам тільки посвистав,
Тай пішов до дому.

51. ЧЕРЕВИКИ.

У неділю мужика
Пані закликає
І на ярмарок його
З просом посилає.

"Jedźże, каже, serce mój,
Sprzedaj miarkę prosa,
A co będzie, za to kup
Trzewiki, bom bosa!"[1])
От поїхав наш мужик,
Назад повертає.
"Cóż sprzedałeś, serce mój?"[2])
Та його питає
— Та продати то продав,
Каже, мірку проса,
А черевик що питав —
Все нема „бомбоса"!

52. ПОПОВИЧ.

Наспівався попів син
За свято доволі,
Та по святах і махнув
Учитися в школі.
А мужики й загули,
Що добре співає,
От староста там колись
Батюшку й питає,
„Куди піде ваш панич,
Як вийде у люди?"
— Куди? Звісно у попи!
Попом собі буде!
„Шкода його на попа!
Мужик промовляє,

1) Їдь же, каже, продай мірку проса, а що візьмеш, то купи черевики, бо я боса.
2) Що-ж продав?

З нього добрий був би дяк,
Бо то-то співає!"

53. КОЗАК І КОРОЛЬ.

Став багатий колись пан
Короля благати,
Щоб король йому зволив
Воєводство дати.

А король йому й сказав:
„Відгадай три штуки,
Відгадаєш — тоді на!
А як ні — на муки!

Перша штука: скільки зір
В небі серед літа?
Друга штука: покажи
Середину світа!

Третя штука: угадай,
Що думати буду?
І от тобі цілий рік
Для твого розсуду!"

Відійшов багач назад,
Та так йому нудно!
Не вгадати — так біда,
А вгадати — трудно!

Сидить, плаче неборак,
Козак проїзджає...
„Чого плачете ви так?"
Старого питає.

Той і каже: так і так!...
„Не журіться, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!
　　І палицю в руки взяв,
　　В кожух одягнувся,
　　Чорні вуса підбілив,
　　В чоботи узувся.
І чим дуж до короля.
Король оглядає:
„А що, пане, скільки зір?"
З міною питає.
　　А той поли закотив,
　　Чи як довелося:
　　— Стільки, каже, в небі зір,
　　Скільки тут волосся.
Задумався сам король
Від його відвіту.
„Ану, каже, покажи
Середину світу!"
　　А той палицю підняв
　　Може з пів аршина,
　　Та в підлогу нею гуп:
　　Оттут середина!"
Почухався наш король,
Ще раз поглядає.
„Що-ж я думаю тепер?"
Козака питає.
　　— Думаєте, що я пан!
　　„А то що за річі?"

— То за річі, що не пан,
А козак із Січі!
Засміявся наш король,
Подарував тому,
А козака відослав
В золоті до дому!

54. КОЗАЦЬКІ КСЬОНДЗИ.

Раз Хмельницький заявив
По військови свому,
Що хто пана приведе —
Дасть по золотому.
А хто ксьондза — тому три
Обіцявся дати...
Пішли наші козаки,
Давай мудрувати.
Тільки пана де діпнуть,
Виголять чуприну,
Та і кажуть: „Памятай!
Гляди, бісів сину,
Як часами тебе наш
Спитає Хмельницький,
То ти, шельмо, говори,
Що ксьондз католицький.
То бувало приведуть...
„А хто ти?" — питає;
— А ксьондз! — каже. Тай козак
Плату забирає.
І такого-ж тих ксьондзів
За тиждень прибуло,

Що і в Римі стільки їх
Мабути не було.

55. СМЕРТЬ КОЗАКА.

Край Варшави два стовпи,
На стовпах ділина,
Під стовпами молодий
Козак з Чигирина.
І найстаршії Ляхи
Смерть йому читають...
Прочитали і кати
Мотуз натягають...

Але козак подививсь
На ляхву превражу,
Каже: „Стійте-но, пани!
Я щось вам іскажу!
Ви високо не кажіть
Мене підіймати,
Буде лучче вам мене,
В с..... цілувати!..."

56. ПЕРЕКУСІТЬ, ПАНЕ.

Обсунулась стара гребля,
Місток похилився:
Спала річка невеличка,
Місток завалився.

На камені кілька хлопців
Черепками грає,
Аж ступою через греблю
Панок Проїзджає.

„Помагайбі! — каже, хлопці.
— Помагайбі, пане!
„А що у вас млинок меле?"
— Та вже-ж меле, пане.

„А г . . . змолоти можна?
— Перекусіть, пане!
Як сухеє воно тільки,
То змелеться, пане,!

57. РОЗУМНИЙ ПАНИЧ.

Привіз дідич раз на свята
Ізі школи сина
І не може натішитись,
Що вчена дитина.

Раз здибає гуменного
І тому хвалиться:
„Ото, каже, мій синочок,
Як у школі вчиться!...

Та і розум, що за розум!
Як тобі, Іване?"
— А міні то щось не так-то
Здається, мій пане!

Бо як би наш панич мали
Розуму до волі,
То нічого їм би було
Вчитися у школі!

58. СУХОДОЛЬСЬКИЙ.

Згинув шляхтич Суходольський
Вже в костьолі тіло,
І з під небка ксьондз навколо
Поглядає сьміло.
Далі мову зачинає
Тільки не по польськи,
Зачинає по латині
“Ubi Suchodolski?”[1])
І поглянув ще навколо:
“Ubi Sochodolski?”
Далі ще раз кругом глянув:
“Ubi Suchodolski?”
Аж пяничка оден слухав:
“Ubi” все та “ubi”,
Далі й каже: — Знаєш “ubi”?
У чортовій губі!
“Łżesz, gałganie![1]) він у Бога!”
Ксьондз відповідає,
„Враз з святими його хвалить
І на арфу грає!”
А пяничка похилився,
За ліхтар узявся:
— Та не знаю, хто з нас
Сьміло обізвався: “gałgan”,
Бо покійник не знав того,
Як і дутку взяти,

1) Де, Суходольський?
1) Брешеш ледащо!

Та де йому перед Богом
Ще й на арфу грати!

59. ВАРЕНА СОКИРА.

Прийшов москаль на постій,
Заглядає в очи:
„Сварі, бабка, што нібудь!"
А бабка не хоче.
— Нема! — каже, — „Как нє бить?"
— А нема нічого!
„Да ну, бабка, нє шуті!"
— Та нема-ж, їй Богу!
„Так і нєт суда на нєт!...
А тапор імєєш?"
— Та сокира десь була?
„А вади наґреєш?"
— Та нагрію; що-ж з води?
„Нічаво! пададім,
Лиш би тапор да вада,
Што нібудь да сладім!"
Горить вогонь у печі,
Окріп закіпає,
Москаль бере у окріп
Сокиру кидає.
„Тепер, бабка, єслі-б так
Хоть крупі нємного...
Єнто було-б знаєш што?
А ну-ка єй-Богу!"

Пішла баба до сіний,
Пригорщу приносить,
Але москаль, бісів син,
Сальця іще просить.

Внесла баба і сальця,
А далі до юшки
Підкинула і сама
Соли та петрушки.

І все її на умі
Варена сокира,
А сокиру вже давно
Витягнув псявіра.

Укипіло — їв москаль,
Баба помагала,
Москаль ранець натягав.
Баба доїдала.

Москаль ранець натягнув,
Тай пішов псявіра,
Баба-ж сидить та хвалить,
Що добра сокира.

60. ЖАЛІБНИЙ ДЯК.

А що тільки в церкві дяк
„Іже!" заспіває,
Бідна баба у кутку
Мало не мліває.

Аж завважив теє дяк,
До неї забрався:

„Чого плачете ви так?"
Стару запитався.
— Як не плакати мені, —
Стара баба каже,
Коли мене голос ваш
Аж за серце вяже.

Так колись моя коза
На льоду кричала,
Як там її звірина
Бідну розривала.

61. ЗАПОРОЗЬКІ ШОРИ.

Хтілось битись козакам,
Та не суди, Боже.
Заціпили Москалі
Кругом Запороже.

Ані битись, ні втікти,
Нічого діяти:
„Треба, кажуть, Москаля
Хоч у шори вбрати!"

Іде трицять козаків
Москаля просити,
Щоб пустив їх на лиман
Риби половити.

Москаль каже: „Так ідіть!"
— А як же без виду?
„Ну, так видать, каже, їм
Кождому по виду!"

— Та на що вам, кажуть ті,
Богато такого?
Для нас, кажуть, трицяти
Буде і одного!
Написали одного,
Трицять положили,
А козаки з трицяти
Триста ізробили.
Тай махнуло триста їх
За лиман із Січі,
На другий день знов ідуть —
Тіїж самі річі.
Йдуть козаки, тай ідуть,
А Москаль пускає,
Аж цариця Москалям
Приказ посилає,
Щоб Москалі тую Січ
До тла зруйнували,
А козаків щоб усіх
На Кубань забрали.
Москалі до козаків:
„Ура Катерина!"
Але в Січі вже була
Тільки половина.

62. ВОРОНА І ЛИС.

Пробіг лис голодний,
Через пеньки скаче...
Аж слухає, десь ворона
На гиляці краче...

Прибігає, хоч видати,
Та ніяк дістати...
Лис хитриться і вертиться,
Давай підмовляти...
Підмовляє, щоби злізла...
Прищурює очи...
Обіцяє мяса гори, —
Ворона не хоче...
„І не хочу, і не злізу!
Стала говорити,
Іди собі, коли хочеш,
На село дурити!...
Ти думаєш, що ворона
Розуму не має...
Сидить собі на гиляці,
Нічого не знає...
Та я знаю, що ти хочеш
Як псявіра їсти...
І хіба-б я дурна була,
Щоб думала злізти..."
— „Бог з тобою, голубонько! —
Став лис прикидатись:
Та тепер вже, зозуленько,
Нічого боятись...
Вийшов указ з того світа,
Щоб мир був усюди!
Щоби мирно собі жили
І звірі і люди! !..."
А ворона розважає:
„Брешеш ти, мій враже!..."

Далі кругом подивилась, —
Та лисови й каже:
„Та який же мир той буде,
Та спокій між нами,
Коли онде йдуть до ліса
Стрільці із хортами!”
— „Будь здорова, голубонько!”
„А то що? куда ти?”
— „Та-ж стрільців лихе надносить,
Треба утікати!...”
„А указ же з того світа,
Що про мир писали?”
— „Може вони ще указу
Того не читали”.
„Ну, не бій ся-ж, голубочку!
Я лиш так сказала...
Але вашого указу
І я не читала!...” (1858).

63. ВОВК, СОБАКА І КІТ.

Як собака стеріг хату,
То його тримали...
Як постарівся небора,
Взяли тай нагнали...
Іде бідний дорогою,
Притулку шукає...
Аж у лісі на поляні
Вовк його здибає.
„Куди, каже, йдеш собако?”

— „Притулку шукати!"
„А що-ж твої господарі?"
— „Та вигнали з хати!"
„Ну, нічого! Будеш, каже,
У мене служити...
В мене будеш, як дитина,
У роскошах жити...
А чи їв ти що сьогодня?"
— „Ні, каже, нічого!
„То-ж ходімо обідати!
Каже вовк до його.
Ідуть вони темним лісом,
Ідуть чагарами,
Ідуть вони пустим зрубом,
Буйними ланами...
Ідуть степом... На степови
Стадо коний грає...
Вовк пригнувся, поглядає,
Здобич вибирає...
„Бачиш, каже, ту лошицю,
Що білії пяти?"
— „Бачу!" — каже. „Ото з неї
Будем обід мати".
І в мінуті почав землю
Під собою дерти...
Зачав дерти сиру землю,
Як навісний жерти.
„Подивися лиш на мене —
З'їжилась чуприна?..."
— „З'їжилась, собака каже,

Стала як щітина".
Знов він землю під собою
Зачинає дерти,
Зачинає землю дерти,
Як навісний жерти...

, А поглянь міні лиш в очі:
Чи посоловіли?
Пес поглянув йому в очі:
— „О, посоловіли!..."

Вовк як куля до лошиці!
Та й не сподівалась!...
Стадо в ноги в чисте поле!...
Лошиця осталась.

Беруть вони ту лошицю,
Теплу ще білують...
Збілували товсті стегна.
Стали тай балюють...

Попоїв пес тай гадає:
Нічого служити...
Тепер собі і без вовка
Я вже можу жити...

Тільки землі наїстися,
Та сміло кидатись,
І будь огир, будь лошиця,
А мусять піддатись.

І нажився до вовка,
Тай давай брехати...
Давай вовка голодного
Від лошиці гнати.

— „Іди, каже, коли хочеш,
А то прийдуть люди!
Тоді тобі, вражий вовче,
Тай не з медом буде!”
Подивився вовк на нього.
Як на того біса,
Махнув хвостом, стрепенувся,
Тай пішов до ліса.
А собака коло стерва
І днює й ночує...
Тільки в нього і роботи,
Що все бенкетує...
І скінчила всю лошицю,
Поживи шукає...
Іде собі дорогою,
Аж кота здибає...
— „Куди, котику, мандруєш?”
„Притулку шукати!”
— „А що-ж твої господарі?”
„Та вигнали з хати!”
— „Ну, нічого, будеш, каже,
У мене служити...
В мене будеш, як дитина,
У роскошах жити!
А чи їв ти що сьогодня?
„Ні, каже, нічого!”
— „То-ж ходімо обідати!”
Каже пес до нього.
Ідуть вони по степови...
Табун коний грає...

Пес найкращую лошицю
З стада вибирає...
— „Бачиш, каже, ту лошицю,
Що білії пяти?
Ото зараз, каже, з неї
Будем обід мати!..."
І в мінуті став пес землю,
Під собою дерти,
Став він дерти сиру землю,
Як навісний жерти...
— „А що, каже, подивися,
Чи чуприна встала?"
„Ба ні, каже, щось не встала!"
— „Та, кажи, що встала!
Ану тепер подивися,
Чи встала чуприна?"
Хоч не встала, а кіт каже:
„Встала, як щітина".
Зачинає знов він землю
Під собою дерти...
Зачинає землю дерти,
Як навісний жерти!
„А поглянь-но, каже в очі:
Чи посоловіли?"
Подивився кіт у очі;
— Не посоловіли!
„Та кажи бо, старий дурню,
Що посоловіли!..."
Тоді котик вже і каже,
Що посоловіли...

Він як куля до лошиці!
Вона копитами!
Так собака і розклався
До гори ногами!...
Прийшов котик, глянув в очі —
Очі вже темніли...
— От тепер, собі промовив,
То посоловіли! (1858).

VI. ПРИКАЗКИ НА ПОПІВ ТА КСЬОНДЗІВ

64. ПІП НА ПУЩІ.

Начитався піп удовий,
Як святії жили.
Як то вони по пустинях
Господа молили...
Тай задумав і сам грішний
З світом попрощатись,
Зайти собі межи пущі,
Тай собі спасатись...
І зібрав усю громаду,
З нею розпростився...
Взяв з собою молитвенник,
В пущу віддалився...
Але де йому до пущі!
Привик до ковбаски...
До чарочки горілочки,
До борщу, до кашки...
Привик собі як часами
То й дечого вжити...
То де йому серед пущі
Корінцями жити?...
Пробув в пущі одні сутки...
Ба щось не прядеться...
Пробув другі піп удовий...
Ба, вже й нитка рветься.
Взяв добродій молитовник,
Назад повертає...
„А що-ж то ви не на пущі?" —
Громада питає...

— „Не питайте, добрі люди!
Став піп говорити —
Не з такими животами
Серед пущі жити!...

65. ПІП З КРОПИЛОМ

На Ордані, як звичайно
У людий буває,
Ходить батюшка з кропилом
Хати окропляє...
Ходить батюшка з кропилом
Чого-ж тут боятись?
Але одна молодиця
Аж пищить сховатись...
Ставить діти на припічку,
Каже їм сказати,
Що матері нема в дома,
На ярмарку мати...
Сама лізе під постелю,
Лежить, упріває...
Далі чує — отець входить,
„В Ордані!" співає.
Отець входить, всюди кропить
Образи і пороги,
Вікна, стелю і постелю...
Тай заглянув в ноги,
І нічого... дає дітям
Христа цілувати,
Тай питає, мов не знає:
„А де ваша мати?"

— Пішли мати на ярмарок,
Нема в дома мами! —
Закричали малі діти
Рівно голосами...

„То скажіть же своїй мамі
Й показав рукою —
Нехай бере на ярамарок
І ноги з собою!"

66. ПІП В РИЗАХ.

Ходить собі по ярмарку
Молодчина жвавий,
Підглядає що в батюшки
Гроші у халяві...

Та і гроші-ж то хороші,
Самії дукати;
Будь що буде, промовляє,
А треба дістати..."

Сюди, туди повернувся,
Вже й видумав штуку,
Підступає до батюшки,
Цмок його у руку...

„Батюшечка, став казати,
Вчиніть мою волю!...
Потрудіться на часочок
До краму зо мною...

Оце, бачте, я для церкви
Ризи вибираю,

Та сам бачу, що ні міри,
Ні путтяне знаю...”
Пішов батюшка до краму
Ризи вибирає...
Вибрав самі що найкращі,
На себе вбирає...
А той присів коло нього
Ніби поправляє,
А тут тільки від калитки
Ремінці збирає...

Шарп калитку... та у ноги...
Піп до нього хоче...
А кацап його за ризи:
Паґаді, пан-отче!...

Заким отець повернувся,
З себе ризи скинув...
Молодчина з його грішми
Десь як вітер згинув.

67. ЧОРТ.

Приглядався ксьондз добродій
До чужої жінки...
Що день божий посилає
Фіґи та родзинки...

Посилає, все питає,
Коли згода буде;
Коли її чоловіка
У дома не буде...

Але жінка не тих жінок:
Подарунки брала,
А ксьондзови усе таки
Слова не давала.
Далі видить, треба дати —
Нічого робити...
Тільки собі замишляє
Ксьондза підголити...
Каже мужу. Муж навмисне
Зраня виїжджає,
А вона тут повну скриню
Сажі насипає...
Насипала, зачинила,
В печі розпалила,
Та ніби то на вечерю
Ксьондза запросила...
Ксьондз приходить, габіт з себе
Жарти починає...
Помаленьку, помаленьку,
Ба вже й обіймає...
Помаленьку, помаленьку,
Ба вже і за діло...
Аж тут раптом коло хати
Щось затуркотіло.
„Ах нещастя! — жінка каже,
Кінець мого віка!
Чи-ж не лихо притащило
Мого чоловіка!
Іскидайте живо шмаття,
Голі розбирайтесь!

Та от скриня коло лави,
У скриню сховайтесь!”...
Ксьондз скидає й помагає
Сама ґосподиня...
І в мінуті з голим ксьондзом
Зачинилась скриня..
Входить в хату і господар,
Ніби то не знає...
Стелеться собі на скрині,
Тай спати лягає...
Лежить собі на тій скрині...
Тай почав казати:
„А що, жінко, завтра каже
Тра скриню продати...
Коло нас тут не далеко
Торговиця буде,
Повезу її до лиха,
Може куплять люде!”
— На що тобі продавати?
Каже молодиця,
Нехай собі буде в дома
Може пригодиться!
„Пригодиться, пригодиться.
А знаєш мовчати?
То-ж не твоя, моя скриня!
Я хочу продати!”
І обоє господарі
Разом замовчали.
Замовчали, помирились,
Тай позасипали...

Устав рано пан господар,
Коні запрягає...
Вивалює на віз скриню,
Коні поганяє...
Їде собі на ярмарок
Скриню продавати...
Але їде й пан з жоною
До костьола знати...
Оглядає, тай питає:
„Що везеш, Іване?”
— Везу скриню, Іван каже,
В скрині чорта, пане!
А тут пані обернулась
Тай панови каже:
“Poproś, duszko, tego chłopa,
Niechaj on pokaże!...
„А який то чорт у тебе?
Покажи, Іване!”
— Дайте хіба рублів копу,
То покажу, пане!
Вилічив йому пан гроші...
Іван ізлізає,
Кладе гроші у кишеню,
Скриню відмикає...
Як вискочить ксьондз із сажі!
Боже, Твоя воле!
Світу божого не бачить,
Біжить через поле!...
А тут пані у долоні:
“Ach moje serduszko!...

Popatrzaj się, popatrzaj się
Jeszcze j samiec duszko!...

68. ТАМ ЇЇ КІНЕЦЬ.

Архірей один заморський
Такий звичай мав,
Як без гроший була просьба,
То і не приймав.
Аж дяк якось коротенько
Просить стихаря
І на білу середину
Кладе хабаря.
Архірей і не гадає,
Що там далі є,
Пробіг жваво його просьбу
Тай назад дає.
— Той і просить: „Прочитайте!
— Та я прочитав!
„Та іще раз прочитайте!"
— Ще раз прочитав.
„Моя просьба на тім боці
Там її кінець!"
Аж тоді затримав просьбу
Святий пан-отець.

69. ВИ ПАН-ОТЧЕ.

Питається архірей,
Попа молодого:
„Який, каже, тебе чорт

Висвятив дурного?"
А той йому неборак
Подивився в очи:
— Та святили, каже, ви,
Пресвятий пан-отче.

70. ЧОГО ЛЮДИ НЕ СКАЖУТЬ.

Не питає архірей,
Що сам не без того,
А бештає за гріхи
Вдівця молодого.
„Хто казав вам?" — каже той.
— Як то хто? а люди:
Та хто тепер людям тим
Вже вірити буде?
„Та вже вони і на вас,
Пресвятий пан - отче,
Розказують то і то,
Звичайно не в очи!"
Здихнув собі архірей:
— Іди-ж, каже, з Богом! —
Та ще й хрестом наділив
Вдівця молодого.

71. BISKUPSTWO.

Коли біскуп був не біскуп,
А плєбан убогий,
То і пара добре везла,
А часом і ноги.

А як біскупом зробився
Та вбився у сало,
Тоді йому й чотирьох
Зробилося мало.
Раз він гнався шістьма кіньми
В шовках та у злоті,
Як нагнався на баюру,
Застряг у болоті.
Бились, бились сиві коні,
Тай лягли до лиха;
Мовчав, мовчав і сам біскуп
Тай промовив стиха:
"Co to, каже, być plebanem?
Plebaństwo to głupstwo!
Lecz biskupem — co za ciężar!
Ciężarne biskupstwo!"

72. PASA NA DZIECI.

Їздив біскуп по панах,
Ггоший налупився,
Подарунків нахапав,
Наївся, напився.
Аж тут йому ще оден
Ґедзелу підносить
І ситого на обід
Ще до себе просить.
Іде біскуп і туди,
За столом сідає...
Ото страву подають,

Дідич припрошає.

А той їв би таки ще,
Тільки промахнувся —
У дорозі на біду
Поясом стягнувся

Що робити? Розпусти —
Якось не годиться!
А так сиди та не їж —
Дідич образиться...

Аж тут якось під вікном
Малі діти грались
І, звичайне дітлахи,
Бігали, сміялись.

Ото біскуп не промах
На хвиґлі береться:
"Ej że, dzieci, będę bić!"
Кричить і сміється.

"Ej że, dzieci, będę bić!"
А діти сміються,
Та вже собі й до вікна
По кількоро пнуться.

Тоді біскуп з себе пас:
"Poczekajcież dzieci!"
Та на хлопців помахав:
"A pasa na dzieci!"

73. KURACYA OD OCZU.

Десь там у кляшторі
За часу одного
Сповідав законник
Ляшка молодого.
Ляшок признається,
Що звів раз дівчину,
Законник питає:
“A kiedyż to synu?”
Той йому і каже:
— Raz, каже, w gaiku
Przy szumie strumyka,
Przy pieniu słowika....
Przy świetle księżyca”...
А той бідний слухав,
Далі ухватився
Руками за вуха:
— Nie mów, каже, nie mów,
Nie mów, ja cię proszę,
Bo ty użył, serce,
Diabelskich rozkoszy.
“To mnie, mój księżuniu,
Doktor perswadował,
Żebym tak się sobie
Od oczu kurował!”
А законник бідний
Тяжко облизався...
Далі: — Nie wierz, serce,
Nie wierz! — обізвався.

Bo gdyby to pomoc
Była od tej kury
I ja bym już widział
Dawno przez te mury!

74. PRZYWITANIE.

Хахотіли брацішки
Біскупа витати,
Тай кажуть одному
Привіт написати.
Але той сірома
Хоч бери на муки,
І пера не вміє
Узяти у руки.
І ходить, сумує,
Не випє, не ляже,
Аж оден брацішок
Раз до нього каже:
„Чого так сумуєш?
Не журися, брате!
Як приїде біскуп —
Міні давай знати!"
Приїжджає біскуп,
Брацішок до того:
А той як на збитки.
Не писав нічого.
— Zmiłuj się mój bracie!
Bo cię Pan Bóg skarze!
А той тільки чарку:

"Wszystko będzie!" — каже.
"Ty staniesz do mowy:
Ja siądę w zaciszku,
Co ja będę mówić,
I ty mów, braciszku!
Стає той до мови,
А той заховався,
Коли чує — шелеп
В костьолі піднявся.
Тай питає того:
— "A już, каже, przyszedł?"
— А той до біскупа:
"A już, каже, przyszedł?"
Той бідняка з серцем
І жальом і сміхом:
"Cicho!" йому каже,
А той собі — "Cicho!"
Тоді той озвався:
"Jaki że ty dureń!"
А той до біскупа:
— "Jaki że ty dureń!"

75. СТРАШНИЙ СУД.

В страшно - судную неділю
Ксьондз казання говорив,
Став за божий суд казати,
Тай на гріх пересолив.
Слухав, слухав бідний Мазур,
Далі тяженько здихнув,

Подивився на „Єзуса”
Й головою похитнув.
„Коли так, промовив „Єзу”,
Ти судити нас будеш,
То будь певний, сам як палець,
Серед раю заживеш!”

76. НАБОЖНИЙ КСЬОНДЗ.

В'їхав біскуп у село,
Мазура здибає:
“A czy w domu teraz ksiądz?”
Ласкаво питає,
— Ні, не в дома, каже той,
Пішов на хрестини.
Ксьондз сусіда якось мав
Недавно родини...
“Ksiądz ma dzieci i ten chrzci?”
— А що-ж тутай злого?
Той у сього охрестив,
Сей тепер у того!
Почув біскуп тай здихнув:
“Dzieci bez małżeństwa!...
Sługa boski trawi czas!...
Lud bez nabożeństwa!...
A czy często mszę on ma?”
— О, завсігди, пане!
Хоч так часом підіпє,
Що й рівно не стане.

І руками бідний все
Олтарик хапає,
А все таки цілу мшу
Добре відправляє.

VII. РІЖНІ

77. ТУРЕЦЬКА КАРА.

Взяли Турки козака,
На смерть засудили,
Межи ноги йому кіл
Довгий заложили,
    Тай довбнею і женуть.
    А той тілько каже:
    „Та бий рівно, коли бєш,
    Не милися враже!"

78. ХРАБРИЙ ЛЯХ.

Здибалося два Ляшки:
Оден і хвалися,
Як недавно на війні
З козаками бився.

    "Już to, — каже, — długo mnie
    Nie zapomną wrogi,
    Bo psiawiarą może stu
    Odrąbałem nogi!

— Co to nogi! — каже той,
Głowy rębać było!
"I ja chciałem, bracie mój,
Ale głów nie było".

79. ГОСПОДЬ ДАВ.

Пішов козак молодий
В далеку дорогу,
Кинув жінку молоду,
Та хату убогу.
    Повертає за сім літ,
    Хату оглядає,
    Дивується сам собі,
    Хати не пізнає:
Його хата — як вінок, —
Новенька, біленька...
— „А з відки то, — запитав, —
Голубко сивенька...
    „Та то, — каже, — Господь дав
    За твою дорогу!"
    Козак шапку підійняв:
    — „Слава, — каже — Богу".
Входить в хату; крізь лавки
І столи хороші,
А на столах і лавках
Валяються гроші.
    Козак глянув навкруги
    Жінку обіймає,
    Поцілував кілька раз,
  — „Звідки то?" питає.
„І то, — каже, — Господь дав
За твою дорогу!"
Козак хрест святий поклав:
— „Слава каже — Богу!"

Коли гляне у куток, —
Аж дітий копиця,
— „А то звідки?“ — Господь дав!“
Каже молодиця.

А той носом покрутив
— „Добрий, — каже, — тато!
Але, — каже, — на сей раз
Порався багато!“

80. ЗАЯЦЬ.

Виніс мужик гусака
В місто продавати,
А погані жидюки
Давай кепкувати.

Обступили навкруги
Бідного Іванця,
Тай питають як на сміх:
„Що хочеш за зайця?“

Подивився наш мужик,
Тільки засміявся;
— „Геть, погана жидово!“
Тай далі попхався.

Аж там його жидюки
Знову обступають
І знов його, як на злість
За зайця питають.

Плюнув мужик жидові
Куди там попало...

Іде далі, ба й йому
Щось непевно стало.
— „Хоч видиться, що гусак, —
Промовляє тихо —
А може то й не гусак,
А так яке лихо;
Може дідько, або що...”
Стиха розважає,
Аж знов його жидова
За зайця питає...
— „Ізчезай же, сатано!”
Мужик обізвався
І гусаком замахнув,
Та як розмахався,
Та об землю ним гугуп
Посеред дороги!
А сам вуха затулив
Та з міста у ноги!

81. БАРАН.

Набілив жид міляків, —
І тільки смеркає,
Все то бідним мужикам
За срібло спускає.
А сам то він був купець, —
І торгував мясом,
То, бувало, що не крав,
То купував часом.

Але колись у ночи,
Тільки що ліг спати,
Хтось пукає у вікно,
Проситься до хати.
„Хто?" — питається жидок.
— „Я, — каже, — пустіте!
Може треба барана?
Барана купіте!"
Пустив його у коршму:
А той мішок з себе:
— „От вам, каже — і баран,
Купіть, коли треба!"
„А що хочеш?" — „Три копи!" —
Жид мацнув руками,
За барана заплатив
Трома копійками.
Сам не світить, бісів син, —
А той не говорить:
Навпомацки і бредуть
З мішком до комори.
А комора у жидка
Була — і крамниця,
А часами за одно
Була і різниця.
Упустили барана:
Мужика не стало.
Чи спав жидок, чи не спав, —
Але вже свитало;
Жидок живо захопив
Всі свої прибори,

Живо капці, — і летить
Бігцем до комори.
Але тільки відчинив, —
Ахнув неборака:
Йому замість барана,
Скочила собака.
І пропав його баран,
Але й того мало:
Із комори з бараном
І мяса не стало.

82. РОЗМОВА.

Прибув Мошко з Петрополя
Тай людий дурив,
Що ніби він у столиці
З царом говорив.
— „А як же ви говорили?" —
Якийсь запитав.
„О, ми славно говорили," —
Мошко відвічав:
„Я казав усе царови:
Ура та ура!
А воно мені казало:
Дурак та дурак!"

83. НАДГОРОДА.

Раз топився грубий Лях,
Став репетувати, —
Мужик оден і побіг

Пана ратувати!
За чуприну ухопив,
З води витягає,
Пан дякує мужику,
Гроший добуває.
Аж надходить другий Лях:
“Co to?” — запитався.
— Taż wyciągnął z wody mnie!
Грубий обізвався.
“O, widziałem каже той,
Widziałem, jedyny,
Jak on ciebie, bracie mój,
Ciągnął za czuprynę!”
— Za czuprynę, czyż to tak? —
“Za czuprynę, miły!”
— O, psia wiara-ż! крикнув той
Із і всеї сили.
— Sto nahajów za to psu!
І що-ж? — Протягнули
І сто йому нагаїв
За добро креснули.

84. ЗМИСНИЙ ЛЯХ.

Ходить Ляшок по коршмі,
А хочеться їсти.
Питається шинкаря:
“Czy nie masz pieczystej?”
— Та є, пане! — каже той,

Питає: „По чому?"
Той відказує йому,
Що по золотому.

"A czy będzie chleb i sos?"
— Та же буде, пане!
"A nie płacą zato już?"
— Та не платять, пане!

To wiesz, serce, каже Лях
Pieczystej nie trzeba,
A podawaj lepiej mnie
Lecz sosu ta chleba!"

85. ГОСПОДАР ХАТИ.

Мужик лиха наробив,
А жінки боявся, —
Сюди - туди по кутках,
Тай під піл сховався,

Та лопатою під піл:
„А вилізай, враже!"
А той далі у куток —
Тай до неї каже:

— „Геть, бісова мати!
Тепер мене не займай;
Я господар хати!"

86. НІ ЗЛЕ, НІ ДОБРЕ.

„Здоров, брате!" — А, здоров!
„Що-ж ти так змінився?"
— А не диво, брате мій, —
Бо я оженився!

„Слава Богу!" — каже той.
— Ні, не слава Богу:
Моя жінка і бридка,
І крива на ногу.

„То зле, брате!" каже той.
— Ба ні, не зле, брате!
Бо за нею я як чорт
Зробився багатий;

Славну хату збудував,
Ходив у дорогу!...
„Слава Богу! каже той.
— Ні, не слава Богу!

Воли згинули в Криму,
До дому вернувся, —
Аж і хата у вогні,
І хати позбувся...

„То зле, брате!" — Ні не зле!
Як хата горіла,
То і жінка там моя
В вогні околіла.

87. КРАМНАЯ СОРОЧКА.

Підсунувся раз козак
Під панськую дочку
Тай від неї і дістав
Крамную сорочку.

Але тілько натягнув,
Тай скинув до лиха.
Ото панна його раз
І питає стиха:

„А крамная, каже, де?"
— Та крамна лядащо!
„Чого?" — каже. — Бо в крамній
Чухатись нема в що!"

88. РОЗПЯТИЙ ЖИД.

Зайшов козак до жидка
Вина купувати,
Тай проситься аж у льох, —
Щоби скуштувати.

А жидови не в тямки
Козацькі жарти:
Веде його до бочок
Тай точить пів кварти;

Але тілько наточив, —
Аж чопа чорт має!
Що робити? Жидок — тик,
Пальцем затикає.

А той собі за вино,
Стихася регоче, —
Та ще з другої вина
Скуштувати хоче.

Жидок точить йому знов,
Знов чопа шукає
І знов бочку, як і ту,
Пальцем затикає.

А той собі поховав
Обидва кілочки,
Та ще точить у відро
З середної бочки;

Точить собі у відро,
А чопа закинув, —
Як наточив до верха
Тай із льоху згинув.

А з барилки і біжить...
Не порадиш криком!
Жидок живо і заткнув
Барилку язиком.

І зігнувся, аж сопе!
І що, бідний, крикне, —
То з барилки йому так
Межи очи й сикне.

І розпявся грубий жид,
Вина не пускає, —
А козак собі пішов
І гадки не має.

89. СЛАВНАЯ КОНИНА.

Сидить мале циганя,
Коня виїжджає,
А старий — його й коня
Нагайкою крає.
    Заплакало циганя,
    Лягло на коневи...
    А той тогді до купця
    Тай каже купцеви;
„Та купуй уже, купуй,
Славная конина!
Чи-ж не бачиш як по ній
Сплакалась дитина?"

90. ЖИД НА ЧАТАХ.

Ставить Москаль жидюка
На московські чати,
Тай і учить на сей раз
Як то чатувати:
    "Сматрі, каже, кто-б ні шол,
    Ти станавісь тут же,
    Да спрашівай: кто ідьот?
    Сматрі, нє забудь же!
"І как скажет тєбє: "Свой",
Пусті єво з Богом,
А как только замалчіт,
Так бєрі такова!...
    І сам таки край жидка
    Іде в опівночі...

Жидок крикнув: "Кто ідьот?"
Витріщає очі.
Той і каже: "Ето я!"
— Ето ви, Міхало!
А я думал — ето свой,
Аж мнє страшно стало!

91. ЦИГАН НА СПОВІДИ.

Раз задумав циганчук
Гріхи сповідати.
Іде просто до попа,
Приходить до хати.
Оглядає, — ні попа,
Ні слуги Бог має,
А в горосі, у печі,
Сало закипає.
Циган сало із горшка,
Живо із пекарні,
Через цвинтар позад гузь
Та й до паламарні.
В паламарні як на гріх —
Шапка на кілочку;
Він і шапку потягнув,
Сховав у куточку,
Тай тоді вже до попа
Гріхи сповідати.
Ото піп йому дає
Хреста цілувати.
Поцілував циганчук;

Піп його питає,
А той йому всі гріхи
І оповідає:
“Та й сегодня, — каже, — я
Нагрішив потроху:
Ранком вигнав я свиню
З чужого гороху.
А у церкві шапку зняв!..”—
Говорить несміло,
А піп йому: — “То не гріх!
То добреє діло!”
Добре, добре, нехай так.
По “Буди Господне”
Піп до шапки, — але ба!
І місце холодне....
Піп — до дому, до горшка,
Де кипіло сало,
І там йому лиш горох —
А сала не стало.
І промовив старий піп:
“Отже-ж признавався!
А я старий та дурний —
І не догадався!”

92. СМІХ.

Наробились мужики
Разом полягали,
Позіхнули кілька раз
Тай позасипали.

Але їден чи здурів,
Чи чорт його знає,
За сокиру ухопив,
Стиха підіймає,

Хвать їдного по карку!
Голова відпала;
А той голову за чуб,
Тай із нею драла!

І забіг межи корчі,
Голову ховає
Тай сам собі неборак
Стиха промовляє:

“Тож-то, — каже, — я сьміху
Буду з него мати,
Як устане та пічне
Голови шукати!”

93. ПІСНЯ.

Голе, голе моє поле!
Де-ж ви, ясні квітоньки?
Позгасали, поспадали,
Як на небі зіроньки.

І стебло пересхло,
Як билина полягло.

Діти, діти, — мої квіти,
Як погляну я на вас,
Серце мліє, каменіє,
Що цьвіли ви тілько раз.

Раз росли, раз цьвіли,
І без долі опали.
Не для ділка свого пчілка
Вас ізсала, як дитя, —
То жарою, як марою,
Перервало вам життя.
І росли, ні сльози
Не спадало для краси.
І дівчина як калина
Вас не рвала на косу, —
Вас зірвали, розірвали
Вітри буйні без часу:
І без літ на ввесь світ
Розпустили вялий цвіт!
Доле, доле, моя доле:
Верни-ж мої квітоньки,
Верни діти, мої квіти, —
Верни-ж мої зіроньки!
Але ба! не сівба!
Не мине моя журба.

94. ГЕЙ БИКИ!

Та гей, бики! Чого-ж ви стали?
Чи поле страшно заросло?
Чи леміша иржа поїла?
Чи затупилось чересло?
Вперед бики! бадилля зсохло,
Самі валяться будяки,
А чересло, леміш нові...

Чого-ж ви стали? Гей бики!

Та гей, бики! Ломіть бадилля,
Ломіть його, валіть на прах,
Нехай не буде того зілля
На ваших батьківських полях!
А чересло моє із ліва,
Леміш із правої руки
Зітнуть і корінь того зілля; —
Чого-ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зоремо поле,
Посієм яреє зерно,
А спаде дощик, незабаром
З землі пробудиться воно.
Пробудиться і на світ гляне,
І як дівочії вінки
Зазеленіють наші ниви, —
Чого-ж ви стали? Гей, бики!

Та гей, бики! Зерно поспіє,
Обіллє золотом поля,
І потече ізнову медом
І молоком свята земля;
І все мине, що гірко було,
Настануть дивнії роки.
Чого-ж ви стали, мої діти?
Пора настала! Гей, бики!

95. БОГДАЙ ТЕБЕ.

Коли я із тяжкої туги
На лаві дубовій лежав,
Останній карбованець срібний
В пустій калитці держав.
Аж тут навинулась дівчина
І я свою тугу забув:
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе Бог не забув!

І сів я на лаві дубовій
І сіла дівчина моя,
Дівчина мене обійняла,
Обняв же дівчину і я.
Їден поцілунок гарячий, —
І я як від чарів ожив;
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе Бог оживив.

Дівчина мене пригорнула,
Дівчину і я пригорнув,
Дівчина на лаві заснула
І я коло неї заснув.
І снилось так мило та любо,
І я через сон говорив:
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе Господь любив!

Раненько дівчини не стало.
І знов я на лаві лежав,
І міцую слабими руками
Пустую калитку держав.

Узяла, псявіра, узяла
І я собі тихо сказав:
Дівчино, моя ти дівчино,
Богдай тебе дідько узяв!

96. ПОЛЮБИ МЕНЕ.

Лисий я, волосся спало,
Решта білая як сніг,
Недалеко моя яма,
Та я в яму ще не ліг;
Що збіліло — замалюю,
Ще й нового накуплю;
Полюби мене, дівчино,
То-то я тебе люблю.

Не богато в мене мізку,
Та і пусто в голові,
Та я змалку оженився
На богатії вдові;
І я собі узяв гроші,
А Бог — милую мою;
Полюби мене, дівчино,
То-то срібла надаю!

Не ложив я свої шиї
На правдивії ваги,
Погнув її не одному
Аж до самої ноги.
За то тепер як биндами
Собі шию обівєш; —

Полюби мене, дівчино,
То-то слави зажиєш!
Скаменіло моє серце,
Хоч і мякше не було,
Як дитина — не гадає,
Що добро і що то зло:
Але зато як часами
Кілька крапельок прийму...
Полюби мене, дівчино,
То-то щиро обійму.

ЗМІСТ:

Стор.

IV. Для Ляхів

V. Приказки для своїх

VI. Приказки на попів та ксьондзів

VII. Ріжні